

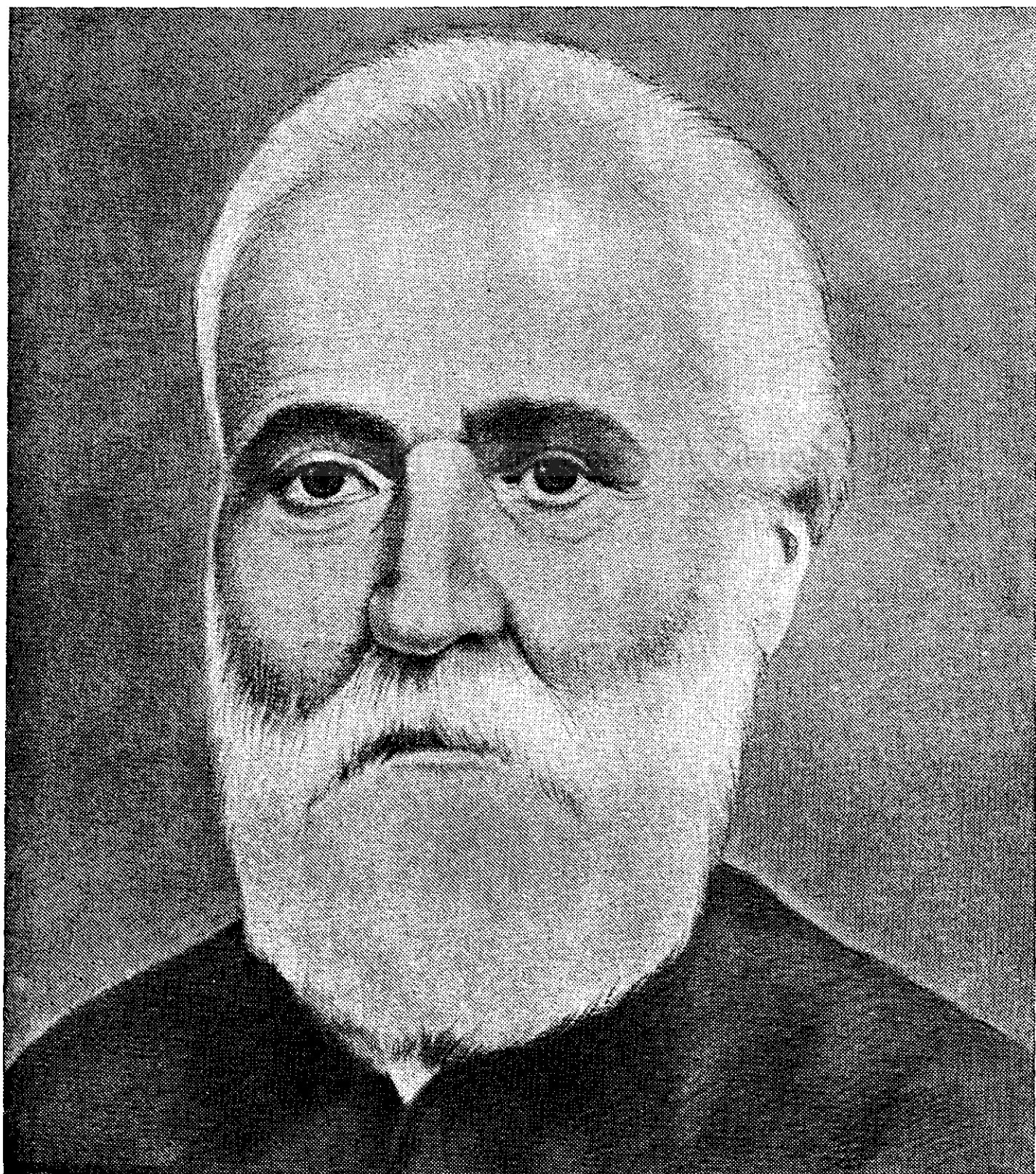
Universul

Anul XLIV Nr. 44

28 Octombrie 1928

5 Lei

literar

CONSTANTIN MORARIU

C t i t o r i i

CONSTANTIN MORARIU

În amurgul senin al unei vieți zburătoare și pline de crude încercări, dar veșnic mângăiată de căldura credinței creștine, dispărea din rândurile preoțimii noastre una din figurile ei mari și reprezentative. Trecând la cele eterne, împăcat cu sine și cu un zâmbet iertător pe buze, preotul Constantin Morariu lasă în urma sa o lungă dără de lumină,

Preotul C. Morariu și părinții săi (1882—3)

cernită doar de regretele sincere și una nime ale celor ce au iubit și apropiat grădina sufletului său nobil, în care, în viața de buruiana pizmei și a strămbătății, creșteau florile cele mai frumoase ale virtuților creștinești.

Din vremurile bătrâne ale părinților bisericești, aceste mari și mântuitoare virtuți n'au găsit un cultivator mai gîgăș și un propovăduitor mai sincer și mai convins, decum era preotul Constantin Morariu, ce-și petrecuse copilăria în evlavioasă admirație a minunii arhitectonice dela Dragomirna și în freamătul tainic al codrilor dela Mitoc.

Inzestrat din fire cu o minte ageră, cu un suflet curat și cu o mistuitoare dragoste de neam, țară și lege, acest bărbat harnic și vrednic slujitor al altarului, a izbutit să desvolte în laborioasă viață o largă și prodigioasă activitate, în care se rezumă o bună parte din bogata contribuție morală și intelectuală, pe care vrednica noastră preoțime a înțeles să o ducă la marea operă de fortificare sufletească a neamului și de redșteptare a lui prin trezirea și întărirea conștiinței naționale.

În cronică năzuințelor, luptelor și sbuciumărilor noastre naționale, din ultima jumătate de veac, nu este pagină pe care să nu găsim însemnat numele Constantin Morariu, fie ca zelos povătuitor sufletească fie ca harnic sămănător de învățătură morală, fie ca revindcător de drepturi sfinte, fie ca cercetător conștiin-

cios și pasionat al trecutului nostru istoric și literar, fie ca tălcuitor fin și priceput al slovei de evanghelie.

Interesul său viu pentru nevoile sufletesti împerechiat cu un nepotolit dor de muncă și acțiune, l-a îndemnat să înbrățișeze aproape toate ramurile de activitate intelectuală și să se înțelețească cu cercetări și studii de tot felul. În lipsa organelor de publicitate în Bucovina, harnicul și îndemnatul mînuitor al condeiului a fost multă vreme unul dintre cei mai apreciați colaboratori la multe publicațiuni de dincolo de Molna și Măgura, lămurind asupra stărilor dela noi și asupra luptelor noastre desperate pentru apărarea și conservarea moștenirii străbune.

Dar îndată ce apărură și la noi primele organe de publicitate, ca Revista Politică, Gazeta Bucovinei, Deșteptarea, Patria, Junimea Literară, Glasul Bucovinei ș. a., Constantin Morariu n'a preocupat nici odată comoră gîndurilor și simțurilor sale, cu mîna largă și creștină dărnice a împărțit din ea în toate părțile, pentru ca cuvîntul său să rămână viu și pururea dătător de îndemn și răspânditor de lumină. În lărga aceasta sufletească a persistat până ce îngerul morții i-a stors condeiul dintre degetele înțepenite.

Opera sa literară ca și bogata și rodnică sa activitate pastorală a fost pă-

edificatoare de cuprins religios-moral. Preocuparea continuă a gîndului său curat și neprăhănit a fost de a se pune totdeauna cu toate puterile sale în serveciul neamului și al bisericii, apărîndu-le cu credința și sinceritate.

Firea sa robustă și contemplativă, veșnic stăpînită de un optimism sănătos și constructiv și de o neclintită credință în dreptatea cauzei pe care o apăra, l-a oțelit mult puterea sufletească și l-a făcut să se scurte cu creștinăsembrare până și cele mai crude lovituri ale soartei. Nici chinurile femiței dela Cernăuți și nici necazurile și suferințele pribegiei dela Elisabetgrad, unde mucenicul unei credințe, aduna singur vreascuri pentru nevoile modestului său menaj, n'au zgîndit în el credința în triumful final al cauzei românești și în realizarea Bucovinei la Moldova de care fusese detronchiată. Întina callă românească a tînărului membru al „Arborosei” din 1877, bătută cu aceeași putere și credință și în pieptul pribegului nenorocit din 1917. Și credința nu l-a înșelat. Dumnezeu l-a încredințat să vază cu ochii realizarea visului îndrăzneț al tineretelor sale și corul său istovit de muncă și obosit de drumul celor 73 de ani se coboară spre veșnica odihnă în pămîntul desrăbit al Bucovinei sale iubite!

Dar asemenea dreptului Iov, în pragul bătrănelțelor sale senine, soarta îi

Orest Popescu, Eugen Sireteanu
Const. Morariu, Ciprian Porumbescu, Zaharie Voronca

trunsă de focul sacru al credinței, de căldura convingerii și de dragostea de adevăr și dreptate. Această convingere el și-o exprimase și cu câte-va clipe înainte de moarte, că ridicarea și propășirea neamului nostru nu se poate chezași mai bine decum prin educația lui morală și prin răspîndirea de scrieri

rezervase încă o crudă lovitură, menită să zdrobească inima nobilă a greu încercatului creștin. Dar nici în clipa celor mai crude încercări, de pe buzele sale uscate de durere nu s'a desprins un singur cuvînt de cărtire contra dreptății dumnezeiești, nici o revoltă sufletească contra vrășmășiei soartei care

NOTE BIO-BIBLIOGRAFICE

Pr. Const. Morariu s'a născut la 5 Maiu 1854 în Mitocul Dragomirei ca fiu al lui George și al Marandei Morariu. După școala din sat a urmat cl. IV primară la 1866 în Suceava, apoi liceul din acel oraș. Dela 1874—1878, studiază teologia la Institutul teologic și apoi (1875) la facultatea de teologie din Cernăuți. Când tinerii studenți din Cernăuți adevără printr'o telegramă (în care se găsi și cuvântul Moldova „trunchiată”) la serbările dela Iași pentru comemorarea a 100 ani dela rapirea Bucovinei, teologul C. Morariu este arestat împreună cu Gresi Popescu (actualul arhimandrit și egumen dela Sucevița), Eugen Sireteanu, Zaharie Voronca și Ciprian Porumbescu, fiind ținuți toți în arest preventiv 11 săptămâni.

În vara anului 1878, absolvi cu distincție studiile teologice, iar la 3.15 Oct. acelaș an, este hirotonit de mitropolitul Teoctist Blaieviți în biserica Vicovul de Ios. Dela 1878—1886 a fost cooperador în Toporații. Dela 1886, părintele C. Morariu este cooperador la bis. Sf. Paraschiva din Cernăuți. În 1889 este ales membru în comitetul societății pentru cultura și literatură din Cernăuți, unde făc mai multe conferințe din domeniul istoriei școlilor din Bucovina. În 1893, înființează gazeta populară „Desteptarea” pe care o redactează până în Iulie 1896. Aceasta, cea mai bună foaie populară din Bucovina, este, până când a părăsit părintele Morariu redacția, o țera aproape exclusivă a sa.

Dela 1896—1917, părintele C. Morariu a fost paroh în Pătrăuți pe Suceava, unde s'a dedicat toată ardoarea sufletului său și toată puterea de muncă, pastoritilor săi.

În 1917 trebuind să părăsească Bucovina, a ajuns în pribegia sa până la Chișinău și Elisabetgrad, dar și în această perioadă de nemulțumire, a scris și a publicat în „Luceafărul” din Chișinău. După unire, părintele Morariu este făc consilier consistorial, trecând în anul 1926 la pensie și dedicându-și toată viața până în clipa morții, scrisului literesc.

Moare la 16 Martie 1927, în vârstă de 73 ani.

Preotul Constantin Morariu, a scris numeroase articole prin diferite publicațiuni, traduceri, versuri originale și scrieri bisericești. Extragem câteva din lucrările mai importante.

Omiliile Sf. Ion Gură de aur, la episto-

lele Sf. Apostol Pavel către Tib și Filemon, Gherla 1888.

Versuri originale și traduse, Cernăuți, 1924.

Kulturhistorische und ethnographische Skizzen über die Rumänen de Bucovina, Bosicza-Wien 1888—1891.

Ciprian Porumbescu după 25 ani dela m. ardeu lui, Suceava, 1908.

Arhiepiscopul Gurie Botoșanului, Cernăuți 1919.

Versuri de Schiller și Goethe, Cernăuți 1923.

Hermin și Dorotea, ediția II, Cernăuți 1924, etc., etc.

adevarate

iredentistul

Moartea nemiloasă, care de astădată a lovit greu neamul nostru prin răpirea neașteptată din mijlocul nostru a adânc veneratului Păr. C. Morariu, mi-a adus aminte de un fapt care dovedește mai presus de toate ce activitate național-română a desfășurat răposatul încă pe vremea stăpânirii austriace. Fiind cu între anii 1895—1900 funcționar la administrație, din întâmplare am dat de un raport secret al Prefecturii din Suceava către șeful prezidiului țării — pe atunci prefectul Dr. Würfel — în care raportul prefectul se plânge despre activitatea ostilă și îndreptată în poșta guvernului austriac, a Părintelui Morariu pe care prefectul îl numea cu cuvintele nemțești — „Ein wahrer Hetzkaplan”. Raportul atrăgea mai ales atenția guvernului asupra faptului că Păr. Morariu în scris și în graiu atăța poporul român în poșta guvernului austriac sub masca unei activități culturale.

Păr. Morariu nici nu cruță pe colegii săi preoți, cari, devotați fiind guvernului austriac, desărobă ațutudinea d-sale și cer mutarea d-sale în alt județ, unde n'ar avea ocazie să desvolte o activitate atât de dăunătoare ideii de stat austriac.

În întregul județ al Sucevei s'ar găsi, după raportul amintit, numai un preot, care seamănă cu Păr. Morariu în ținuta antiaustriacă și anume Păr. Doroftei din Stroești, care nu s'a sfiit chiar la înmormântarea proșteriarului moșier Stroești Gh. Popovici să fie o cuvântare iredentistă.

nosătoare venerație ca și în vremurile când petrecea între noi. Vom resimți multă vreme lipsa sfaturilor sale părintești și îndrumărilor sale creștinești. Singura noastră consolator este că gândul său nu va vorbi mereu din numeroasele și edificatoarele sale scrieri și că opera vieții sale va găsi continuatori vrednici în fiii și fiica sa, pe care i-a iubit și i-a îndrumat pe calea cea bună și dreaptă.

Preotul Constantin Morariu a fost un adevărat creștin și un mare și bun Român. Generațiunii întregi se vor putea adăpa din izvorul înțelepciunii sale și vor pomeni cu evlavie numele său, sfințit prin muncă și prin suferință.

ION I. NISTOR

Eu cred că o apreciere mai frumoasă a activității naționale a scumpului nostru defunct în vremea de grea încercare a neamului nostru, cum reiese din raportul foarte îngrijoratului prefect al județului Sucevei, nici nu se poate produce.

Pentru aceea m'am simțit dator să public această amintire, ca un semn de ultimul omagiu care-l datorește fiecare din noi amintirii acestui vrednic fiu al neamului nostru.

NICU FLONDOR

o strofă pe un mormânt

Era într'o zi din primăvara anului 1908; mai bine de 300 bucovineni plecam la expoziția ce-o aranja d. N. Iorga în capitala Moldovei. Îmi alesesem locul la un geam deschis, pe culoar, ca să pot sorbi în liniște cât mai mult pământ românesc, liber. Trenul eșia din Gara Liteni, când am simțit pe umăr căldura unei mâni prietenești și o voce tot atât de caldă îmi adresa cuvântul „frate”. Era regretatul preot Constantin Morariu, care mă cunoștea din câteva biete versuri cu cari debutasem în „Jubinea Literară”.

Un ceas întreg mi-a spus o sumă de cuvinte înțelepte. Unele dintre inelele le-am înțeles îndată, altele abia mai târziu, ajutat de experiențele dobândite în asprul curs al anilor. Mi-a vorbit de neam, de religie și literatură, care și dânsa trebuie să fie o religie. Mi-a vorbit de preoți și poeți, cari și dânsii trebuie să fie preoți ai unui popor și cari cu accens evlavie și sfințenie în suflet, cu care slujitorii altarului prind în mână potirul cu sfințele daruri, trebuie să prindă și dânsii condeiul când au ceva de spus. O slujbă divină, închinată înălțării sufletelor din păcatele zilnice, trebuie să fie ceasul creațiunii poetice. Dumnezeu și neamul trebuie să salășluiască în acel moment în sufletul scriitorului.

Mi-a vorbit apoi de suferință, ca un nesecat izvor de credință și poezie. Frumusețea unei margine de cer nu o văd decât ochii spălați de lacrimi. Cei ce se cred fericiți prin averile adunate, sânt adevărații nefericiți ai pământului acestuia; ei îl stăpânesc, dar în sufletul lor poartă sărăcia unei Salare...

A doua zi la Iași, notam pe-un petec de hârtie următoarea strofă care se cristalizase în sufletul meu, o picătură din fluidul credinței părintelui Constantin Morariu:

„Nu cei ce au argintul năntea lor, gră-

muntă,

Sânt cei aleși, Stăpâne, în cerul tău să

|creadă;

Ei stăpânesc pământul și nu știu ce-i

o floare,

Ei nu știu ce-i durerea și n'au o sârba-

|toare.

Nimica nu așteaptă în sufletul lor mic

Și n'au ce să aștepte când nu cred în

nimic.

Numai când e spălată de lacrimi fier-

|binți.

Privirea vede calmen curatelor credinți”.

Este o strofă modestă, însă un dar primit din partea unei mari credințe, pe care-l depun pe mormântul său — ca cea mai frumoasă cinstire ce-i pot aduce — darul care mi l-a făcut acum 19 ani și despre care toată viața n'a știut nimic.

G. ROTICA

și alesese locul pe dânsul pentru cruciale ei încercări: pe dânsul, omul dreptății și al bunătății, pe dânsul, omul care în viața sa n'a priceput nimănu nică un rău și nici o strămbătate, ci dimpotrivă al cărui suflet a fost pururea un nesecat izvor de mângâiere și tămăduire sufletească. Cu o resemnare pe care numai credința adevărată o poate da, a suferit și această crudă lovitură, mângâindu-se cu cuvintele biblice: „Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat, fie numele Domnului binecuvântat”.

Iar astăzi când sufletul acesta așa de chinat și greu încercat a scăpat din șezile suferințelor pământene, pentru ași lua sborul spre cer, gândul nostru însoțește cu aceeaș dragoste și recu-

IOAN GEORGESCU

LA MOARA VECHÉ
PĂRASITĂ...

Apele timpului adus-au gând de înnoptare.
Aci, brațele roșii învechite,
mai picură uitare.
Din când, în când, pe ploaie
— val greu, sfărâmat
în plăci de argint ce se'ndoaie —
inundă amintirea
adormită mult, în piloșii
mușcași de dinții apei ce-au cuvântat peirea.

Ajuns străin... tresare'n mine
înflorarea golului cu tot ce este —
când în hopote de umbre
sara, murmură-o poveste.
Acum, ochii obosiți, așteaptă...
și-abia mai lămurese în faptă,
un lung și trist sfârșit...
cum roata morii putezită,
nu mai spală fața soarelui în astiușii.

Apele timpului ce-au străbătut
până la sufletul meu
sunt bănuite în umbrele
surâsului de ceață sură,
ce mereu,
s'abate pe la moara'ngenunchiată
sub ceru albastru, violeț -
cu roata încâlcită
în luminașul zilei care-a strâns
șborul clăpelor fugare, într'un plâns
de zid cu fața spălăcită.

In noaptea asta...
am să rămân afară.
să mă doară
adâncul depărtărilor
mișcat spre nicăieri...
și apele timpului,
unde s'a scaldat sufletul meu
hoțnar, fără să mai apară.

Tăcere-acum :
din zidul ros în așchii de uitare,
un abur galben s'a ivit
c'o mică așteptare
în fâlfăit —
și dintr'o dată —
moara veche, părăsită,
din amintirea mea s'a prăbușit.

VEDENIE ÎN TOAMNA

Femeie sgâlțaiată de boală, cu părul tărcat,
a trecut dealungul străzilor poleite, prin oraș...
purtată pe încheetura unei nășălii de șgură,
fărâmurită cu giulgiu fulgerat.
Cuprinsă de-o odihnă întoarsă de veniu, sub cerul
vieții, cu ochii tulburați, ca de statuă,
căuta, nesigur, streșini frânte de sălaș,
spre poarta scofăleată, de lângă plopi,
pentru sufletul ce se frăgea, grăbit în stropi
de lumă aburită.
Un junghiu de frig subțire, se ridică în sbateri,
pe tîmpla umezită
a ploșilor înalți, vibrând vecernii de temeri
și rece cuvânt :
E ora zdrobită pe-un ram cunoscut,
și-o leagă în scâncet, tulpane de vânt.
Asculți? -cum se cutremură onsele negre
ale copacilor goi
cu mâini chinuite de strigoi !
Privește, îndată, cât mai e vreme,
zina, toată, cum s'a'nghețat în geam.
Nu știu ce am !
Cine'geme ?
De ce potirul ecoului îngreniat, se strânge
peste noi ? ..
Vino, cu mine... pe poteci mototolite,
unde vântul morții a spuzit pomii până la sânge.
Vom lăsa filmul gândului să'nceapă
cunșcrarea cămii întinde, stinsă catifea de apă
albastră, pe castanii sdrăcniți
de focul viscolit al întornării,
ce tremură vedenii cu păsări mici și galbene
și moarte, căzând cu aripi șterse de aramă,
în unda depărtării...
O foaie desprinsă roșu, te-a sărutat pe grinda albă-a frunții
cu sărut de împăcare.
În grădina din fundul curții
noastre, nu mai mergem...
Acolo, troznește surd glesna locului și
an'îngrămădiți... și din cucută și scafeți,
gângăniți, fășnesc aiurare.
Să cădem de-acum, la răsucirea sufletului...
și să batem metanii de vis,
privești în îmbălsămate în tot pământul sec.
Încet, încet, să nu calcăm și crinii de lumină,
scuturați în parcul nimicitor de neguri nepătrunse...
ca mersul unui zid monastiresc,
înfricoșând puteri ce'n foșnet se rotesc.

Toamna — femeie înveșită de zăcere,
a fost dusă în alaiu de frunze și flori vestejite
de tăcere,
dealungul străzilor scribulite,
prin oraș...
la ultimul lăcaș...

IZVOD NOU

Apusul trezește din tufani, geana stielită
a unui râu lungit ca un patrafir de brumă.
ce râde 'n ghimpi de raze 'nciuse, spre satul care-afumă
întoarcerea plină de mușcă, prin iarba cosită.

Pe ulițele îngroșate de praf și cu uluci mușcăite,
cirezile măsoară pășunea căutată,
cliplind liniști din pleoape, ferestrelor pălite.
Un bou rămas în spate cu ziua ciufulită,
sorbi puternic, seara cu sânge dintr'o baltă...

SUPĂ DE MAZĂRE VERDE, BOABE...

N. CREVEDIA

Și-a desbrăcat haina, s'a deschiat la gât, și-a înnodat la ceafă șervetul alb, călcat și acum soarbe cuminte ca un copil din supă. Lasă lingura:

— „Dragă Elena”.
— „Dragă...”.
— „Ascultă frate”.
— „Ascult”.
— „Știi ce-mi veni mie în minte?”
— „Ce îți veni?”
— „Niciodată nu m'am gândit cum se prepară o supă. Da, da”.
— „Ce spui?”
— „Niciodată nu m'am gândit cum se prepară o supă”.
— „Ei asta e. Mă miram cu cece ești tu așa... nu știu cum să zic”.
— „Daia erani”.
— „Ilei, bată-te să te bată. Ia de mânăncă se răcește supă”.
— „Dar îți spui nu-i așa? Vorbesc serios”.
— „Bine, ți-oiu spune. Ia de mânăncă”.

— „Dragă Elena — reluă Dumnealui după ce sorbi paharul cu apă jumătate — sunt om de 70 de ani. Toată viața am mâncat ca un animal fel de fel de mânăncări și niciodată nu mi-am făcut această socoteală.

— „Eu credeam la început că glu-mestii”.

— „Deloc. Dealtfel, nu crezi că ar fi interesant să știu și eu acest lucru simplu în aparență?”

— „Bine, să-ți spun — poate mor eu mai înainte. Doamne ferește, și trebuie să te pricepi să comanzi bucătăresei răspunse Dumneaei mai în serios mai în glumă. Iată cum: și început par'car fi explicat elevelor prepararea Amoniacului — Dumneaei este profesoară de Fizio-Chimie și Directoarea unui liceu de fete din Capitală): „Se ia o jumătate de litră de unt proaspăt, se amestecă pe foc cu o lingură de făină: deosebit, s'a fiert o jumătate kilogram de mazăre boabe: din ele se opresc câteva linguri în castronul în care se servește la masă: restul, dacă mazărea e crudă, se bate cu telul, dacă nu, se trece prin sită și se răstoarnă în zeama de carne strecurată: când a dat în undă, se toarnă peste amestecul de unt și făina din cratiță, meslecând mereu. În castronul în care se servește, se bat două linguri de smântână, un ou întreg și boabele păstrate: deasupra, se toarnă „Supă”. Asta e. S'a înțeles?”

— „Am prins eu ceva — dar nu mai în minte nimic.

— „Să-ți mai spun încăodată. Și Doamna repetă același lucru, însă, cu gesturi mai exultante, servindu-se în demonstrație de farfurie, de cuțit, de lingură, de pahar, de sare, de ardeiu și de alte obiecte culinare. La sfârșit, adăugă: „Tot așa se prepară supă de fasole verde”; tot astfel și supă de mazăre us-

cată, conopidă, telină... Ei, acum ai priceput?”

— „Mda, dar tot nu țiu minte. Scrie tu p' o bucată de hârtie toată formula asta. Știi că e interesant? Sau las că scriu eu. Și Dumneaei îi dictă și el scrie. La sfârșit oftă. Se gândea dezolat căta știință și căta artă trebuie pentru a prepara budincile, torțele și pandispanurile!

— „Dar celelalte? — reluă el — tot așa de greu sunt de preparat? Pesmeciorii, bunăoară, mai simplu, nu?”

— „Pesmeciorii? Sunt mai multe feluri de pesmeciori”.

— „Mai multe specii”.

— „Da”.

— „Spune-mi și mie una din ele”.

— „Ții să ți-o spun și p'asta?”

— „Țin, serios”.

Și doamna profesoară, măgulită oarecum de mirarea școlii în fața științii ei, își drese glasul și începu:

„Luăm: 125 grame unt proaspăt: 300 grame zahăr praf: 5 ouă: 250 grame migdale curățate și pisate: 1 păhărel coniac: 80 grame făină. Untul nițel topit se amestecă împreună cu zahărul până se face ca o cremă: unul după altul, ouăle: migdalele mărunte de tot: coniacul și la urmă făina: la forme mici, unse. Se lasă nițel să se răcorească, înabite de-a le scoate din formă. Și gata și pesmeciorii”.

Dumnealui nu mai înțelegea nimic încă de când se vorbea de atâtea sute de grame. Se uita acum cu admirație la venerabila lui soție pe care în multe momente a considerat-o o „mediocritate simpatice”.

— „Dar pentru ce toate astea lăncule?”

— „Pai nu-ți știseai? O viață întregă am mâncat la supă, la sarmale și la pesmeciori (pentru aceștia din urmă a avut o slăbiciune de copil) — și niciodată nu mi-a trântit prin minte cum s'or fi preparând toate astea. Le-am mâncat așa gata. Pesmeciorii, bunăoară, în constituția mea, nu mi i-am reprezentat decât așa delicați și rumeni cum sunt. Mare minune și cu asta, să știi. Mare minune!”

Discuția continuă pe aceeași temă, până când pendula cântă „cucu” de 3 ori, amintindu-i că între 4 și 9 trebuie să prezideze examenul de bacalaureat la „Școala centrală de fete” (căci Domnul Ion Serban — studentii-i spun mos Ionită — doctor în literă și filosofie, e titularul catedrei de Filologie clasică, depe lângă Facultatea de litere — și în această calitate, e însărcinat de Minister să prezideze susnumitul examen).

Se îmbracă, își luă ghiozdanul, pălăria și bastonul din cuier și ieși, ca niciodată, prin bucătărie. Tam-nesam:

„Bravo, Anice, bravo. Tu știi ceva? Știi că tu ești o fată desteaptă? Da, da, foarte desteaptă. Încercând de astăzi, ți-am mărit leafa. Tine ici laeșis 100 de lei. La revedere!” Și ieși însoțit de râsul prostesc al bucătăresei.

Pe deum, cuzeta la ignoranță și la bestialitatea lui de o viață de om. Băiat dela țară, s'a trudit, a învățat, s'atâta tot. Cunoștea 2 limbi vechi, la perfecție. Avea ideile despreebraică, sanscrită și arabă. Cunoștea foarte multe lucruri despre popoarele vechi și nu de puține ori s'a trezit noaptea din somn sau în plină stradă ziua, scandând din cine știe ce poet mediocru latin sau grec. Dar și A-

nica, bunăoară, vorbea la perfecție românește, ungurește și nemțește. Și dacă el cunoștea toate sistemele filosofice de la Platon până la Bergson, și Anica ar fi fost în stare să-i spună pe nerăsuflăte câteva feluri de mâncare, dela cele mai democratice ciorbe, până la cele mai savariniene sosuri. De Elena — soția sa — nici vorbă căci și ea învățase în tinerețe latinește și grecește, iar acum vorbea nemțește ca o vienéză și franțuzește ca cea mai fiină parisiană. Plus că era profesoară de fizio-chimie și una dintre cele mai bine notate directoare. Excelentă pedagogă și gospodină. Ne batem capul cu probleme fără nici o importanță și nu ne dăm seama de lucrurile elementare cu care venim zilnic în contact. Ii era atât de ciudă pe el însuși, că dacă i-ar fi căzut în cap un sloiu de ghiță depe un acoperiș nu i-ar fi părut rău. „Sunt un dobitoc — un dobitoc — un mărginit” se ocăra în gând.

La școală, o oră și jumătate cât dură lucrarea scrisă a elevelor, nu s'a mișcat de pe catedră. A stat mult cu capul înțepit în palme. În cele din urmă scoase hârtia din buzunar și cu mâna la tâmplă, citi și căscăi rețeta preparării supei de mazăre verde, boabe. O știa acum pe dinafară ca pe faimoasa regulă mnemotehnică a prepozițiilor care cer accuzativul:

„Ante, apud, ad, adversus,

„Circum, circa, circa, cis...”

La oraș Al treilea stol de candidați emoționate ca în noaptea nunții, dădeau fel de fel de răspunsuri la întrebările puse asupra diferitelor chestiuni din română, franceză, istorie, geografie. Ultimul chestionă prezidentul, domnul Serban — din latină și filosofie, specialitatea lui:

— „Ia să ne spună nouă, de pildă Domnișoara Istrățescu ce sunt *propozițiile complete*?”

— „Propozițiile complete?”

— „Da, Domnișoară, *propozițiile complete*. Te rog să te gândești și să răspunzi clar.

— „Propozițiile complete sunt acele propoziții... Acuzativ cu infinitiv... Nu... Nominativ cu infinitiv...”

Dar Domnișoara Istrățescu Orțanța se roși, se încurcă și nu mai răspunse nimic.

— „Nu e nimic, domnișoară — poate știi să ne spui ceva despre „Ablativul absolut”.

— „Ablativul absolut sau relativ?”

— „Absolut, domnișoară; *relativ* nu există — te-ai gândit poate la *Participiul relativ*.”

— „Ablativul absolut este o propozi...ți... um... ne circum... Nu. Ablativul absolut este o construcție cuuuu... Cu Acuzativ cu Infinitiv”.

— „Nu e-asa, Domnișoară. De „Consecutio temporum” ai auzit?”

— „De „Consecutio temporum”?

— „Da, de „Consecutio temporum”. Ce e Consecutio temporum?”

— „Consecutio temporum” este consecința timpurilor.

— „Mda „corespondența timpurilor”. Cum se făcea această corespondență în limba strămoșilor noștri?”

— „Cum se făcea, Domnișoară Profesor?”

— „Da, Domnișoară, cum se făcea”.

— „Consecutio temporum se făcea cu

DIN CARNETUL UNUIA AM O SORA GEMENA

MIRCEA DAMIAN

Eram în vârstă de trei luni când am fugit întâias dată din casa părintească. Adică, exact în ziua când trebuia să mă nasc, după soroc. Fuga mea, a fost precedată de un târaboî nemaipomenit, și puțin a lipsit să nu făptuiesc cel dintâi omor...

Cum spuneam, în ziua aceea trebuia să mă nasc eu. Ori mama, în locul meu, a născut o fetiță!

-- Bine, mamă -- o întreb -- de ce încurci socotelile?! și mă sculai, infuriat, din leagăn.

-- Ce socotești, mă?

-- Azi trebuia să mă nasc eu, și când colo...

-- Tu te-ai născut odată! -- mă întrepruse mama.

-- Bine, bine știu eu că m'am născut. Dar pentruce, adică, să naști pe alteineva chiar în momentul când trebuia să mă naști pe mine?!

-- Așa s'a întâmplat. Și dacă mai vorbești, mânănci și bătae. Urcăte'n leagăn.

-- Aș, nu merge așa.

-- Drept să-ți spun, sunt și eu nedumerit! -- interveni tata.

-- Eu sunt de-adreptul prostiț! -- se băgă'n vorbă frate-meu cel mic, pe care uitasem să vă spun că-l chema Vlad.

-- Nu te-amesteca, mă! -- îi spun. Tu niciodată n'ai fost altfel!

-- O să isprăviți odată? -- se'nfurie mama.

-- Desigur. Dar mai întâi să descurcăm lucrurile.

-- Nu-i nimic de descurcat.

-- Ba este! -- o contrazic. Să ne înțelegem: eu m'am născut la 15 Decembrie anul trecut, și trebuia să mă nasc la 15 Martie anul acesta, adică astăzi. Așa e?

-- Da!

-- Păi dacă-i așa, cine e domnișoara și pentruce s'a născut în locul meu?!

-- Nu s'a născut în locul tău!

-- Dar s'a născut în momentul când trebuia să mă nasc eu, și tot una e. Asta s'a chiamă că eu nu exist.

-- Ba există! -- întări tata.

-- Cum să nu există?! -- se mișunară ceilalți, pe rând.

-- Tii, că ignoranți mai sunteți! Nici nu-mi bat capul să vă mai explic.

-- Nici nu trebuie! -- fu de părere mama.

-- Și cine-i domnișoara? -- întreb cu dispreț.

-- E sora ta gemenă! -- zise mama.

-- Sora mea gemenă?!

-- Da!

-- Păi cum se face că ne'ntâlmim numai astăzi? Și pentruce n'a venit cu mine odată așa cum se nasc gemenii?!

-- Dar tu pentruce n'ai mai așteptat până astăzi ca să veniți împreună? -- s'amestecă iarăș frate-meu Vlad.

-- A dracului încurcătura! -- zisei, pe gânduri. Măgezi! apoi jos și începui să sug degetul cel mare al piciorului drept.

-- Vai de mine, fiiișorule! -- se mișună nașa. Să poate să pronunți numele celui împelitat?!

La lasă-mă în pace, nașe, cu tânguiriile d-tale, că nici nu mai știu unde-mi stă capul.

-- Dece, mă? -- se indignă mama, gata să mă plesnească. Lasă'n pace piciorul. N'ai biberonul?

-- Păi bine! Eu și cu sora mea suntem gemeni: cu toate astea, unul se naște cu trei luni înaintea celeilalte. Care este ea, și care sunt eu?!

-- Ce, mă, și-ai pierdut mințile?! -- mă'ntrebă tata.

-- Am impresia că mi-am pierdut și sexul, tată! Ia gândește-te: doi gemeni, un băiat și-o fată, născuți la trei luni una după celălalt!

-- Și unde vezi tu încurcătura?!

-- Păi când vă spun că sunteți tari de cap! Uite care e încurcătura: dacă sora mea gemenă s'ar fi născut acum trei luni, ar fi fost băiat, adică eu: -- iar dacă eu m'aș fi născut astăzi, aș fi fost fetiță, adică ea!...

Pe frate-meu Vlad, îl putni răsul. Asta mă scoase din tățâni. Îi arunca biberonul în cap, îi trase-o palmă peste gură, apoi mă năpustii asupra sorie mele gemene și-i înlăsei ghiarele în beregată cu intenția s'o sugrum!

-- Criminalule! -- țipi mama. Puneți mâna pe el și legați-l.

Sărită toți al casei. Începui s'arunc cu scaune și trântii leagănel meu în capul lui Vlad. În învălmășală, puși mâna pe un sticleț și cereai să-l implant în inima sora-mă.

-- Vă măcelăresc pe toți! -- răcnii, agitând jummalul.

În cele din urmă, tata mă dezarmă.

-- Bagă de seapă, Caline, că-ți faci de cap! -- zise el. Ai băut c'am mult astăzi. Uite ce murdărie: și pe scuteea, și pe haine...

Din încercarea aceea, ne-am ales mai toți cu câte un semn: frate-meu Vlad, a rămas cu gâtul strămb; tata, cu mâna dreaptă scrântită; frate-meu cel mai mare, cu capul spart; cele două surori, cu fețele însângerate și coatele rupte, nașa, cu o boală de cord, din pricina căreia a și murit, blestemându-mă, cățiva

ajutorul... A, da: eu ajutorul Perioadei ipotetice" -- răspuse aspiranta la univ. versitate așa într-o doură.

-- „Nu, Domnișoară. Perioada ipotetică e tot un fel de Consecutio temporum -- e vorba, însă, de Propozițiunile condiționale.

-- „A, da, de Propozițiunile condiționale care-arată o condiție”...

-- „Da, Domnișoară, dar să lasăm lăftina -- o limbă moartă -- nu țio-o fi plăcut. Ceva din filosofie. Ceva ușor de tot. De pildă... Ce e Domnișoară un *silogism*?

-- „Silogism? Silogism estece... Pre-niza...”

-- „Nici asta. Alceva nou simplu: Ce numim noi o *judecată*? Iată, te poți gândi 10 minute.

-- „*Judecata* estece... estece... *Judecata* este o gândire...”

Și Domnișoara Istrătescu puse ochii'n pământ, agită pantoful dela piciorul drept, se făcu fețe-fețe, strănse buzele, miră ochii, încreți fruntea și-si puse degetul la tâmplă ca să dea impresia că ar cânta definiția „*judecății*”. Încetul cu încetul, însă, fața își luă expresia și culoarea naturală.

-- „Bine Domnișoară -- ești fată de 19--20 de ani, termini acum 8 clase -- bu poate vrei să urmezi mai departe, la Universitate -- și să nu știi nimic? Se poate? Trebuie să te-alegi cu ceva din plătă grămada de fimp, și deodată, ca iluminat, se plesni cu palma peste frunte:

„Domnișoară Istrătescu -- ceva din Gospodărie, la sputne, Dumneata, te rog, ceva foarte simplu. Cum se prepară... Cum se prepară... Ce să zicem noi... Iată: Cum se prepară Domnișoară *supa de mazăre verde boabe*. Ușor, nu-i așa?”

-- „*Supa de mazăre verde* se prepară astfel. Mazărea să fie verde, Domnule Profesor?”

-- „Boabe, Domnișoară, boabe”.

-- „*Supa de mazăre boabe* se prepară astfel. Mazărea să fie verde, Domnule Profesor?”

-- „Verde-boabe”.

-- „A, da. *Supa de mazăre verde boabe* se prepară astfel: luăm întâi apă”.

-- „Să zicem că luăm întâi apă...”.

-- „Apoi, luăm mazăre”.

-- „Și mazăre, natural”.

-- „Mazărea vom îngriji să fie verde”.

-- „Da -- și boabe...”.

-- „Da. Apoi o punem să fiarbă la o temperatură convenabilă: nici prea scăzută, dar nici prea ridicată”.

-- „Potrivită”...

-- „Când a dat în fierț, îi adăogăm puțină ceapă”.

-- „Apoi puțin ardei, puțin piper, puțină fidea, sare de lămâie, foi de dafin... etc., etc. Nu, Domnișoară, nu se prepară așa *supa de mazăre verde boabe*. Ai învățat și aici la școală, ai văzut ș-acas.

-- „Noi avem două bucătăreșe, Domnule Profesor”, răspuse odrasla bogatului domn Istrătescu.

-- „Bine, poate s'aveți și nouă -- o

gospodină e datoare să știe ea. Dar poate știu Domnișoarele. De pildă: D-ra Irimescu Cecilia... Domnișoara Hiescu Georgeta... Nici dumneata. Poate știe Domnișoara Israelovici Maria... să ne lămurască atunci d-ra Jugălie Ninette... Bravo, Bravo Domnișoarelor. Măine, poimăine o să vă mărități și o să vă hrănească unguroaicele cu ce-or vrea ele. Tin, totuși, bașin cu atât să vă alegeți din aști opt ani. Luați apunte, Domnișoarelor: *Supa de mazăre verde boabe* se prepară în modul următor: Luăm o jumătate de lită de unt proaspăt pe care l'amestecăm pe foc cu o lingură de făină: se înțelege, Domnișoară?

-- Da, răspunseră în cor candidatele.

-- „Bun. Mai departe: deosebit să fierț 1/2 kgr. de mazăre, boabe; din ele se oprese câteva linguri în castronul în care se servește la masă; restul, dacă

mazărea e crudă... și examinatorul expuse până la sfârșit formula pe care cum am spus, e știa acum ca pe corjurgarea verbului *sum*.

Apoi, erudit: Tot așa se face și *supa de fasole verde*, tot așa și *supa de mazăre uscată*: tot așa, cea de *conopidă*, de *telină*. Sunt alte supe care se fac într'altfel -- încheie el în mirarea bietelor fete și colegilor din consiș.

-- „Poftiți, vă rog, la loc, Domnișoarelor. Atâta lucru să nu se știe. Pentru numele lui Dumnezee, Em, cum se face că știți atâtea lucruri: și latină și greacă și filosofie și bucătărie? N. CREVEDIA

ani mai târziu: iar eu, cu leagănul stricat, biberonul spart, scutecele sfâșiate și cu o zgârietură de stilet la umărul stâng sau drept... Ne-am piansat rănile, apoi ne-am luat iarăși la ceartă, dar încurcătura cu nașterile tot incurcătă a rămas.

— Eu plec! — le spun.

— Unde pleci? — mă întrebă tata amenințător.

— În lume. Mă plictisiți, îmi trebuie schimbare.

Fui luat pe sus și înmuiat în dormitorul copiilor. Am rămas aci până când sau mai liniștit lucrurile, apoi am îmbrăcat hăinuțele de sărbătoare și-am eșit pe fereastră după ce furasem toate economiile celor două surori, vreo trei sute de lei! Peste treizeci de minute, mai în două picioare, mai în patru, eram la gară. M'am barbierit, mă-am cumpărat țigări, și m'am suit în acceleratul de București, în compartimentul unui vagon de cl. II. Se mai aflau înăuntru: un domn tânăr, foarte elegant, strângea între picioarele lui, piciorul stâng al unei domnișoare ce-i ședea în față și care era foarte frumoasă; un domn în vârstă și cu ochelari, cântărea din ochi săniți și pulpele femeii, tușind sec și lingându-și buzele. Măseza turcească jos și începui a-mi suga degetele, apoi aprinset o țigară.

— Ai ti putut să înveți ceva mai bun, tinere! — mă certă domnul cel bătrân.

— Desigur, — adăugă celălalt, slăbind piciorul domnișoarei din strânsoare. În loc să sugă biberonul, sugă țigara!

— Unde e mămica ta, puțule? — mă întrebă domnișoara.

— Acasă.

— Și tu ai plecat singur?!

— Hă!

— Sue-te pe canapea; o să-ți murdărești hainele.

Scârli țigara și mă urcai pe canapea.

— Și unde mergi tu, așa singur? — mă întrebă domnișoara.

— Te interesează?

— Desigur! — răspunse ea răsând.

— Mi privii săniți și simții o foame năpraznică.

— Mi-i foame! — scâncii, frecându-mi ochii cu pumnii.

— Sărăcuțul! Vrei o prăjitură?

— Vreau lapte!

— Lapte nu am.

— Ba da. Lasă-mă să sug! — și-i prinsei săniți cu amândouă mâinile, dar mai înainte de a încerca să trag în jos de colțul rochiei, mă înbrâncii violent.

— Obraznicule! — zise. Ce! eu sunt doică?!

— Mă înrosii ca un ou de Paște și ești deabusilea, pe culcar. Eram emoționat, fiindcă simțisem pentru întâia dată „un fior neînțeles”, cum ar spune poetul George Dumitrescu...

Până la București, am călătorit ascuns pe după geamantane și într'un coș gol, aici n'aveam bilet de tren.

— În gara de Nord, am ajuns a doua zi de dimineață. Adormisem cu degetul în gură și visam că sărut pe domnișoara din compartiment iar eu mă mângăiam și-mi spunea că trebuie să mă cresc, pe urmă să fac dragoste.

— Te iubesc! — ziceam eu, în vis.

— Ia te uită! — auzii. Puștiul se gândeste la dragoste. Școală în sus, mă!

— Hamații ridică geamantanele între cari adormisem și mă amenință că-mi rupe urechile. Până să intru în oraș, era să mă înbrațe vreo trei înși, ca să mă ducă la „Azilul copiilor găsiți”. Abia n'am strecurat, (ținându-mă de fusta unei femei.

— Te-ai răucit de mă-ta, băete? — mă întrebă ea.

— Da, dar las' c'am s'o găsesc! — minții.

Prima noapte am petrecut-o culcat pe canapeaua din holul unui hotel, după ce băusem câteva pahare cu vin, ca să nu-mi fie frig.

— Să nu furi ceva, că te-a luat mama dracului! — mă amenință portarul. Apoi îmi dădu niște jucării și un pahar cu lapte.

— Ce-ai căutat la București, mă? — se interesă el, dimineața.

— Nu știu!

— Cum nu știi?!

— Iac' așa!

— Și ce-ai de gând să faci acuma?!

— Oiu vedea.

Peste trei zile, isprăvisem banii. Rătăciam pe-o stradă mai îndepărtată, lănit de foame. Nu mai aveam nici țigări. Mă oprii la poarta unei curți și vrusei să intru ca să cer ceva de mâncare, dar când s'o deschid, citii avizul acesta:

SUNAȚI. ESTE CĂINI RĂI!

Mă îndreptai spre lăptăria de peste drum.

— O cafea cu lapte! — poruncii, și m'asezai jos, sub o masă.

— Sezi pe scaun! — țipă cineva.

— Sezii pe scaun. Am mâncat o cafea cu lapte și două porții de iaurt. Apoi m'am coborât jos și m'am îndreptat, în patru labe, spre ușă.

— Un moment, tinere! — zise chelnerul. Ai uitat să plătești. Și m'apucă de guler.

— N'am bani!

— Ală, n'ai bani?! Mă luă la bătaie, apoi mă dădu pe mâna unui sergent de stradă.

— Vagabondule! — strigă el, injurându-mă de grijanie și de Dumnezeu.

— N'ai o țigară? — mă rugai de sergent.

— Țigară îți trebuie, pungașule?! — și-mi trase o palmă.

— Unde mă duci acuma? — întreb.

— La comisariat.

— Pentruce?

— O să vezi!

Comisarul, par'că m'astepta. Cum mă văzu, începu să urle:

— Ai fugit de-acasă, hai?

— De unde știi d-ta?

— Ți-oiu arăta eu!

Măseza lângă cuer, și începui să mă joc cu dragonul unei săbii.

— Legitimează-te! — strigă comisarul.

— Ce să fac?

— Să te legitimezi!

— Cum să mă legitimez?!

— Ce acte ai asupra ta? Arată buletinul dela biroul populației.

— N'am!

— N'ai nicio hârtie?

— Niciuna.

— Nici extractul de naștere?

— Nici. I.a ce-ar folosi?! Mă vezi doar că sunt născut!

— Așa, criminalule? Mai ești și obraznic?! Sezi frumos și lasă'n pace dragonul!

— Lăsați dragonul și cereai să duc piciorul la gură, dar sergentul mă lovi peste mână. Comisarul s'aseză la masă și începui să completez niște formulare. Perunculii apoi sergentului să mă țină de mână în fața lui.

— Să răspunzi la ce te-oiu întreba. Dar să spui drept, altfel pușcăria te mănâncă!

— Bine!

— Cum te chiamă?

— Călin!

— Numele de familie?

— Nu știu! Am uitat să întreb pe tata, nu știam că-mi folosește; de bucurie că m'am născut, am chefuit într'una până mai zilele trecute!

— Născut?

— Da!

— Unde?

— În tren!

— Cum în tren?!

— Așa: în tren!

— Data nașterii?

— Sunt de trei luni și câteva zile; dar trebuia să mă nasc deabia alaltăieri. Dumneata, pune data care-ți convine.

Comisarul, reciti:

— „Individul Călin, fiul...”

— Nu-i bine! — îl întrerup.

— Dece nu-i bine?!

— Eu sunt de sex ambigen!

— Ce face?!

— Sunt de sex ambigen!

— Pentruce?!

— Am o soră gemenă care s'a născut la trei luni după mine.

— Și ce-are aface una cu alta?

— Are. Căci s'ar fi putut naște ea în locul meu, și eu în locul ei. Astfel că avem fiecare câte ceva din celălalt!

— Ei drăcie! Frați, surori, mai ai?

— Mai!

— Câți?

— Nu știu sigur; n'am fost de mult pe-acasă!

— De când?

— De vreo trei zile!

— Păi ce! un copil se face în trei zile?!

— Nu știu; eu n'am făcut copii. Dar fac socoteli: dacă sora mea gemenă s'a născut la trei luni după mine, ar putea să se mai nască al treilea gemen, la câteva zile după soru-mea...

— Păi atunci nu sunteți gemeni!

— Ba gemeni suntem, dar ne încurcăm în socoteli, și vine fiecare când îl taie capul!

— Pentru ce-ai fugit de-acasă?

— Ce-ți pasă d-tale?!

— Răspunde la ce te întreb, tâlharule, altfel te pun în lanțuri. Ai vreo armă asupra ta?

— N'am. La plecare am vrut să iau biberonul, dar îl spărsesem în capul lui frate-meu!

— Vasăzică, ești scandalagiu?!

Se ridică și începui să-mi facă percheziție.

— Ce semn ai la umărul drept?

— La dreptul este?

— Da!

— Credeam că-i la stângul!

— De unde provine semnul acesta?

— Nu-mi aduc aminte. Mi-se pare că m'am lovit cu piciorul!

— La umăr?

— Da, la umăr.

— Imi luă aprențele digitale, apoi mă puse să iscălesc niște hârtii.

— Nu știu carte!

— Pune degetul.

— Nu-i mai bun călcăiul?!

Se repezi să mă lovească, dar mă lăsa numai decât în patru labe, și mă virii sub masă.

Sergentul m-a luat în brațe, și m'a dus la prefectura de poliție. Aci, m'au băgat la închisoare până a doua zi, când m'au trimis la urma mea, escortat de un jandarm înarmat cu lanțuri, carabină și revolver.

— Să nu încerci să fugi — mă amenință el — că te găuresc!

— În tren, câțiva călători își bătură joc de mine:

— Ți-s'a urât în leagăn, mucoșule?

DIN DOCUMENTELE POSTUME ALE CLUBULUI PICKWICK

— POVESTEA BATRANULUI SECRETAR —

CHARLES DICKENS

Citat într'un proces, d-l Pickwick cântă pe Perker în Grey's Inn (cartierul avocațesc al Londrei) și vizitează o mahala de vechi hanuri transformate în birouri și camere mobilate. Luând informații că avocatul nu e în metropolă și că secretarul petrece la „Cioara 'n par", filozoful vizitează și această tavernă, unde secretarul Lowten cu amicii săi, printre cari și tăcutul bătrân Bamber, beau, cântă și povestesc. La remarcă d-lui Pickwick asupra ciudăteniei cartierului vizitat recent, bătrânul se avântă asupra temei favorite și povestește istoria unui client.

— Ha-ha-ha! făcu bătrânul despre care în capitolul precedent dădurăm o scurtă descripție. Ha-ha-ha! Cine vorbește despre vechile hanuri transformate în case mobilate?

— Eu, răspuse d-l Pickwick. Remarcăm că sunt niște hodoroage prea bătrâne și destul de ciudate.

— *Dumneavoastră!* reluă bătrânul pe un ton de dispreț. Ce puteți ști dvs. din timpul când tinerii se infundau în aceste odăi solitare și citeau, și citeau, ceas după ceas, noapte după noapte, până ce li se rătăcea judecata de atâtea studii nocturne: până ce țaria srițului le era sleită, până ce lumina dimineții nu le mai aducea nici înviore, nici sănătate; — studii stăruitoare, atât de stăruitoare că sfârșeau până a-i face să piară dure ce-si închinau zadarnic vloga tinerilor energii bătrânelor bucoavne uscate și reci...?

— *Dumneavoastră!* care ați venit atât de târziu și într-o epocă cu totul în prefacere, ce știți dvs. de această decadentă gradată printr-o lentă prăbușire mistuitoare, ori de mustirile tuți ale febrei — rezultatul destrăbălării și risipei —, printre victuitorii vremelnici ai acestor lruhe sumbre?

— Știți, dvs., câți imprecinați, după ce au implorat zadarnic grația sacerdoților legii, s'au dus cu inimile sfâșiate să cau-

te pace în fundul Tamisei sau refugiu în pușcărie?

— Nu e scândură în acel norman de putregăi care să nu poată spune o poveste lungă și plină de oroare asupra romanului unei vieți, a unei vieți reale, domnule! Și ori cât de prozaice vi s'ar părea aceste paragini viermănoase, — eu vă spun că sunt pline de ingrozitoare mistere și că mi-ar plăcea mai bine să aud în miez de noapte basmele îmbrobodite în cele mai teribile forme, de cât veritabila povestire a uneia din aceste antice camere.

Ceva atât de straniu scăpărase în energia neașteptată a bătrânelului și în subiectul ce-l trezise, că d-l Pickwick nu găsi cuvântul potrivit să-i răspundă. Bătrânul, reprimându-și avântul și reluând aerul de mos-glumici, răpit de atâtea momente, urmă în acești temeni:

„Priviți-le sub alt aspect mai puțin romantic. Ce admirabile unelte de lentă tortură! Gândiți la bietul om, stors de tot ce a posedat, redus la calicie, care și-a sfântuit prietenii să capete o meserie din care nu va scoate pentru el o fructură de pâine. Așteptarea, nădejdea, plictisul negru, frica, nenorocirea, sărăcia, speranțele nimicite, cariera sfărâmată, sinuciderea — poate — sau, ceva mai bine: beția în halat și papuci, iată ce întâlnești în aceste mohorâte încăperi.

— Nu sunt, oare, ciudate case, — aud? —

Bătrânul își freca mâinile rânjind, încântat că-și plantase subiectul favorit sub un nou punct de a vedea: d-l Pickwick îl cumpăni din ochi cu smerenie, iar restul lovărășiei surăse trist și privi tăcut.

„Imi veți vorbi de universitățile dvs. după tipicul nemțesc — știu, urmă micul bătrân, ho, ho! E destulă poezie și aci, alături de noi, sub ochii noștri, — numai că nimeni nu gândește la ea.”

— De sigur, zise rânjind d-l Pickwick,

numai la poezie n'am gândit văzând aceste locuri.

— Fără îndoială, nu ați gândit: chiar e natural.

„Totmai ca un prieten al meu de odinioară, care-mi spunea adesea: „Ce e așa de straniu în dărămăturile astea?”

— Ciudate colțuri bătrâne, răspund eu. Cătuși de puțin, zice el.

— Solitare, răspund eu. — Ferească Sfântul, zice el. Și într-o bună dimineață, cum vru să deschidă ușa să iasă, căzu lovit de apoplexie fulgerătoare. Căzuse cu capul în propria-i cutie de scrisori. Rămase acolo optsprezece luni. Toată lumea îl crezu plecat din oraș.

— Și cum fu găsit, în cele din urmă, întrebă dl. Pickwick.

— Cum nu-și plătișe chiria de doi ani, se hotărî a reintra cu mâna autoritățel. În adevăr, broasca fu forțată și un cadavru uscat, în haină albastră, în pantaloni negri și în ciorapi de mătase, căzu în brațele portărelului care deschise ușa. E ciudat, nu? prea ciudat, poate? destul de ciudat, ehe...! Și miștelul bătrânelului clină capul încă și mai mult pe urmă, frecându-și mâinile cu o plăcere de neșpus.

„Știu o altă întâmplare de același soi, reluă el, când bucuria-i fu nițel potolită. Ea s'a petrecut în Clifford's Inn. Un locatar, pătrunde într-o locuință cu reputație proastă, se închide într'un cabinet al camerei de culcare și bea o doză de arsenic. Un alt om sosește, închiriaza locuința, mobila și se mută. Dar dintr'un motiv sau altul, nu poate dormi. Mereu agitat, inconfortabil: „Foarte curios, își spune el. O să-mi fac camera de dormit din odaia cealaltă și asta o să-mi fie biron”. Schimbă și dormi foarte bine o noapte, dar deodată deveni incapabil să mai citească seara: se simțea nervos, delinștit și nu putea face altceva decât să-și mucănească lumânarea sau să privească în jurul lui”. Nu înțeleg nimic își zise într-o seară când se întorcea dela un spectacol și după ce băuse un pahar de grog rece, cu spatele în perete ca să nu-și lăchipse că ar fi cineva în dosul lui. Nu înțeleg nimic, își zise și totmai i se opriră ochii pe micul cabinet care rămăsese mereu închis pe dinăuntru”. Un fior îl scutură din picioare în creștetul capului. Am mai încercat această stranie senzație, gândi el. Nu mă pot împiedica de a-mi închipui că e un mister în acel cabinet. În același timp, făcu o sforțare, și adună tot curajul, sparse broasca cu o cocloarbă, deschise ușa și atunci, vai Doamne! descoperi, în picioare într'un colț, ultimul locatar, cu o sticlută în mâna sa crăpată și cu urmele groaznice ale unei morți violente pe față.”

Vorbind astfel, bătrânul reîncepu să rânjească, plimbând privirile posomorâte pe fețele uimite și atentive ale auditorilor săi.

— Ce lucruri stranii ne spui, d-le, zise dl. Pickwick observând minuțios trăsăturile bătrânului prin mijlocirea lunetelor sale.

(Continuă în n-rul viitor)

— Te-ai apucat de răufăți, ai?
— Pungașule!
— Vagabondule!
— Ar trebui să se'nfințeze pedeapsa cu moartea!

— Lăsați-l sărăcuțu, e și el mic, n'o fi având părinți! — mă compătimi o femeie și-mi întinse o bucată de pâine.

Un preot îmi vorbi despre viața vesnică, despre suferință și virtuți.

— De geaba, părinte. — își dădu cineva cu părerea. Asta, în pușcărie moare sau înjunghiat la vreun colț de stradă!

Acasă, m'a'ntâmpinat frate-meu Vlad, care totmai ieșea pe poartă:

— Ptiu! ai venit, mă, trăznite-ar Dumnezeu!

Tăcui, fiindcă eram ostenit.

— Ia te uită ce murdar e! — adăugă. Ieșiră toți ai casei, și de bucurie că m'am reîntors, mă luară la bătaie!

— Ticălosule! — striga mama. Ne faci să te căutăm prin toate fântânile.

Tata mă sărută și-mi spuse că sunt un

dobitor dar mă iartă, dacă-i făgăduesc că n'am să mai fac astfel de prostii.

— Făgăduesc orice, numai dați-mi să mănânc și să beau.

— Desigur, numai la mâncare și la băutura îți stă gândul. O să fie vai de capul tău. Nici n'ai ajuns să te ții bine pe picioare, și-ai început să vagabondezi. Uite hal de murdărie!

Vlad, propuse tatei să mă desmoște-nească.

— Ne face neamul de răs! — hotărî el.

— Ține-ți gura, mă! — îi spun. Nu vezi că tu n'ai cuvânt?

Mama îmi făcu bae și mă culcă în leagănul sorei mele gemene, căci al meu era stricat de când cu încăerarea.

— Dați-mi hiberonul! — strigai.

— Na hiberon! — se răzbură Vlad, și-mi vîri un castravete în gură.

— Las'că ne-om răfui noi! — îi spun. Cinci minute mai târziu, am încetat din viață!

Dar n'am murit de toț!...

MIRCEA DAMIAN

Trad. de GH. I. CRIVĂȚ

CRITICA LITERARA

RĂSPUNS UNUI „FIU AL SOARELUI“

Mărturisesc că am chinuit în zadar bucata de hârtie, pe care se înșirau slovele searbede ale d-lui Ion Nestor, în nădejdea că voi găsi un argument. N'am găsit nici unul!

Am citit în schimb ironii tăioase sarcasme usturătoare, cuvinte de spîrit și jocuri de cuvinte.

Ca „fiu al Soarelui“ d-sa e teribil de ardent. Are o vădită predilecție pentru genul ironic, un temperament belicos și un talent... groaznic.

D. Ion Nestor se exprimă în fraze monumentale (monumentele, toată lumea știe, sunt de diferite feluri: sculpturale, arhitectonice, literare, de inteligență, de prostie, etc.) ca următoarea:

„Dar n'am vrea să ne arătăm prea afectați de tonul de două ori inutil de pretențios și chinuit de amarnice tentative zeflemiste al d-lui P. care în fond ne dă dreptate, dar nu ne dă, pentru că deși ne-o acordă nu ne-o dă, retrăgându-ne-o pentru a ne-o da ispitit contradictoriu de a nu ne-o hărăzi“.

Dacă această frază este serioasă, atunci fără doar și poate, intră în ultima categorie de monumente și în afară de asta, constituie o dovadă sigură de barababura care domnește în materia cenușie înmagazinată în cutia craniană a d-lui Ion Nestor.

Iar dacă fraza vrea să fie spirituală, atunci d. N. a nimerit-o ca un oarecare lirism, pe care, spre diferență de „nu știu ce curent istoricist german“ se pare că-l cunoaște îndeaproape și are pentru isprăvile sale o deosebită considerație.

Dar d. Ion Nestor nu se măgănește să fie numai spiritual, câte odată vrea să fie și „tare“ și în asemenea ocazii e gata să producă noi monumente.

„Ai vrea“ exclamă patetic și impresionant d. N. „o statuie pentru generația înaintașilor la Mărășești, nu la Cotolești, uitând în aducerea d-tale aminte că nu conducătorii cari au înfestat atmosfera spirituală în care trăim au luptat acolo și că dealtfel, nu de aceasta e vorba și mai uitând pasivitatea pe care, urmărit de un perfid demon al contradicției, candide și răsfățate, ne-o consilia-i în numele modestiei (modestiei) și al unei nemărturisite temeri pe care o ai față de faptele de arme în sfera spirituală, — pare-se d-ta ai acasă, probabil, pe masa de lucru sau în vre-un dulap, păpușelele d-tale cu care te joci de obicei în intimitate și une ori la gazetă: ortodoxie, monarhism și ierarhie“.

Să nu se creadă că am cules această perlă stilistică, acest superb monument de confuzie și incoerență, de pe buzele vre-unui client al Mărcuței. Sunt propriile cuvinte, vă asigur, ale d-lui Ion Nestor, de meserie arheolog.

Ah! (vorba manifestului) Domnule Ion Nestor de ce ești „ardent“, de ce ești rău, de ce ești crud? Au nu ți-e milă, au nu te temi de Dumnezeu?

Dumneata „candid și răsfățat“ „fiu al Soarelui“ de ce „infestezi“ „sfera spirituală“ cu „faptele d-tale de arme“?

Pentru că am acuzat pe autorii ima-

culatului manifest de nebulozitate germanică, d. N. vrea să-mi arate că-i familiar cu cultura franceză, deaceia acuză articolul meu de a fi fost „en quene de poisson“.

Apoi, ca să dovedească pe deplin autentică d-sale „autohtonie“, ne vorbește despre „norme de viațuire desuete“ și despre „prezumția pe care un seniri și purificator entuziasm ne-o infuzează violent în spirit“.

Ce frumos și ce „autohton“ sună pe malurile Dâmboviței „desuet“ și „infuzează“, „infuzează“ și „desuet“.

În materie de limbaj „autohtonistii“ noștri sunt teribil de „complexitudinști“, și acum să lăsăm glumele și să vorbim serios.

Vă bucurați la începutul articolului d-voastră de faptul că d. Mircea Eliade și cu mine ne-am ocupat de manifestul „Crinului Alb“ și găsiți că aceasta constituie o dovadă a ecoului pe care manifestul l-a avut în sânul generației noastre.

Vă înșelați d-le Ion Nestor!

Ne-am ocupat de manifest, pentru că nu voiam să înăbușim o manifestare tinerească prin „conspirația tăcerii“.

Atât și nimic mai mult!

Dacă însă manifestul ar fi reprezentativ pentru generația noastră, ar trebui să roșim.

În această ipoteză am putea și pe drept cuvânt acuzați de: obrăznicie, banalitate, nebulozitate, incoerență, lipsă de precizie, împrumut de idei.

Am continua cu fală o tradiție, care durează la noi numai de câteva decenii, tradiția țigăniei intelectuale. Cred că tinerețel nostru nu se va lăsa amăgit de frazeologia d-voastră neprecisă și declamatorie și mai am convingerea că pe lângă primatul spiritualului, generația noastră va ști să inaugureze cea elegantă în gest și în atitudine, cea curioasă în vorbă, cea cumpătare în faptă, strict necesare propășirii spirituale.

Pentru mine, discuția în jurul manifestului „Crinului Alb“ e deacum încheiată.

MIHAIL POLIHRONIADE

RADU GYR:

„Cerbul de Lumină“

(Editura „Casei școalelor“)

D-l Radu Gyr este unul dintre coeficienții recente inflații poetice. Elogiul sec al unei părți din critică a făcut ca în acest deranj literar memoria lectorului să mențină nume, cari astăzi, în urma unei relative reintrări în normal, sunt întâmpinate cu răceală și mai ales cu prudență.

D-l Radu Gyr stăruie încă.

Cerbul de lumină este, ni se pare, al treilea volum al poetului, dar am putea spune mai precis a treia ediție a primului său volum. *Cerbul de lumină*, poezia-prefață, care împrumută titlul volumu-

lui, este dedicată d-lui Mihail Dragomirescu, (autorul n'a prevăzut, pe semne, savoarea coincidenței):

*De vei sui, cum suie potecile-agățate,
Cei nouă munți pe care—in vărfuri stă
(furtuna
și nouă mări vei trece precum le trece
(luna
și-ei bate nouă codri plini de jivini
(spurcate,—
și vei avea un vultur crescut de mic și
(care
acum, voinic, să poată să mi-te ducă în
(ghiare
cu sboru-i peste nouă prăpăstii care
(fierb
într'un amurg, drumete, o să n'atâlnești
(un cerb,—
etc., etc.*

După ce am parcurs întregul volum am constatat inutilitatea selecției. De aceea am deschis cartea la întâmplare:

*Pădurea mea cu scorburi și tușișuri
în mine-și frământa copacii grei.*

*Borduri de pădurar, din crengi de tei
durasem la răscruce de luminșiuri*

(Silviculorul pag. 61)

Și am socotit inutil să mai umplem coloana revistei cu exemple, când orice strofă reproduce acelaș drum în brumărel, drum în toamnă, chilim oltenesc sau toamnă oltenească (pentru această nici nu era nevoie ca volumul să fie împărțit în patru cicluri).

Poezia d-lui Radu Gyr suferă de defectele literaturii despre care am vorbit mai sus. Neputincios în fața poeziei de concepție (poemele de fond ale volumului *Cerbul de lumină* spre exemplu, se mențin doar la o relativă amplasare, neputând să precizeze un sens veridic al vieții sau o viziune proprie asupra lumii), d-sa s'a refugiat trist la adăpostul imaginei. În surplusul de imagini care caracterizează desfrăul poetic de astăzi se așteaptă un cântec nou, o imagine inedită.

Ceeace ne spune d-l Radu Gyr este însă suficient de convențional, imaginea sa — după cum s'a văzut din cele câteva exemple este suficient de curentă, depusă la îndemâna tuturor.

Știută odată rețeta, fabricarea este permisă orișicui în serie „românească“.

Asemeni atâtor poeți olteni, ardeleni și moldoveni d. Radu Gyr are pretenții de tradiționalism. Tradiția nu trăește însă numai prin ornament, mai ales când artistul nu înțelege ceeace numim prin onestitate față de artă. Și d. Radu Gyr n'a înțeles pentru ce boaba de cristal elimină până și ultima moleculă de apă. Altfel sensul a zece din strofele d-sale putea să fie concentrat într'un singur rând, dar în care cuvintele să fi fost cu stăruință alese și precis reperate.

De-aceea, mulțumită doar unui îndelung exercițiu și unei oarecare facilități în exprimare, cursivitatea, credem noi, rămâne singura calitate a versurilor sale.

C. I. ȘCLOVANU

plastica

„MOZART“

În prima sală dela Mozart, expune d-ra Elena Popea.

Artista, trăind mai mult în străinătate, a adus lucrări din Franța, Olanda și Anglia.

La noi, a pictat castelul Bran și câteva tipuri și scene din împrejurimi. Artă d-rei Popea se poate numi pur și

vă. O privire însă mai atentă, descoperire mari lipsuri tehnice.

Rostogolirea voită a planurilor, pentru ca să nu strice volunului din tablou trebuie să fie logică.

Artista nu posedă încă această proprietate, construind elementele subiectului într'un mod cu totul irațional.

mori de vânt, d-ra Popea a găsit ferice momente de inspirație, prinzând tipuri specifice cum sunt copiii din No. 5: plini de viață și purtând vânt nu numai în priviri, ci în pantalonii și rochițele lor largi.

Interesantă, atractivă, d-ra Popea, după îndelungate studii, e totuși la începutul unui drum.

Sprâjinită în penel și coborând cât mai adânc în subsolurile sufletești, e menită, încă o bucată de vreme, apostolatului.

D-RA ELENA POPEA:
Portret de femeie Bretonă

simplic „modernă”, fiind foarte greu de încadrat într'unul din cunoscutele curente revoluționare:

Concepția de bază e clasică deoarece interpretează natura așa cum e, ajungând până la amănuntul fotografic.

Ideea de compoziție, idealul d-rei Popea, e isvorâtă dintr'un fond sufletesc sincer — ceea ce anumite curente noi exclud.

Rămâne să discutăm puțin maniera artistei.

Influențată de franțuji, d-ra Popea reușește să se facă interesantă și atractivă.

Acest rău atrage după sine, altele: monotonia coloristică și lipsa de gradățiune a tonurilor.

Penelul d-rei Popea e un naufragiat gata de innec în valurile tulburate ale paletii.

Și cu toate acestea pictura d-rei Popea e interesantă și atractivă. O frumoasă interpretare găsim în Tower Bridge (No. 40) din Londra. Orașele Olandei sunt redată cu multă înțelegere și poezie. În această țară unde câmpiile înflorite își inmoae cruzimea culorilor în cerul nouros, motor al cerebelor

În a doua sală expune d. Dan. Ca și anul trecut, mult Balceic dar mai puține flori. De la prima ochire absența tufănelor mi-a adus o umbră de regret.

Poate că acest motiv n'a îndemnat să privească și Balceicul cu o vădită predispoziție pesimistă.

Păreră, sau se va fi schimbat ceva din frumosul nostru oraș? Il știam mai transparent, mai vaporos.

Chiar d-l Dan, în expoziția trecută, îl redase cu o lumină mai difuză.

Care, stânci, apă și oameni erau înfrățiți în acea misterioasă atmosferă de fatalism oriental.

Azi, a suflat un vânt de despărțenie, de înstrăinare.

D-RA ELENA POPEA:
Copiii de la Bran

Bărcile cari altădată îndemneau la ducă, acum stau înfipte în nisip.

Mult subiectivism în cele spuse, dar e o confesiune.

O cercetare mai de aproape, fără hainele mele, desvăluie noutăți îmbucurătoare: d. Dan a devenit stăpânul absolut al paletii sale. S'ar părea că în complexă cunoștință a artei legilor farmaceutice, drămuște cu precizie tonurile și le dă

T e a t r u

TEATRUL MIC

NUNTA CU REPETIȚII

Umor și duioșie.

Piesă simplă, plină de vervă, provocatoare de râs din plin, râs sgomotos, dar și cu frângeri de inimă. Și totuși acțiunea e legată printr-un sentiment de practicisim oportunist și împăciuitoare.

Un aspect al problemei pusă în marea piesă Manasse.

Numai un aspect, care trebuie grabnic făcăcit. Problemele sufletesti, după un anume criteriu, zis comun american, nu trebuie nici adâncite și nici lăsate în voia dăinuirii contemplatoare. Repede-repede să se rezolve. Nu-i timp de pierdut cu li risitul și filosofarea.

Un evreu se căsătorește cu o catolică — fără știrea părinților.

Dar părinții află și se supără. Nu în gâdne aceasta.

Evreul ar fi voit căsătoria fiului său

E. I. LIVESCU

numai cu o evreică; iar catolicul a voit căsătoria fiicei sale numai cu un catolic.

Dar acum?

Intervin un rabin și un preot catolic. Fiecare da binecuvântarea. Nunta se repetă. Și părinții se împacă.

Dacă piesa aceasta s'ar fi jucat numai ca să aibă d. Timică prilejul de a juca în rolul evreului bătrân direcția teatrului ar fi meritat laude din bolșug.

Acest artist are mari și variate posibilități de a crea roluri, caril așeză în rândul întâi al artiștilor tineri de impozant talent.

Multe cuvinte bune despre d. Constantinescu (M) în rolul preotului catolic și despre d. Livescu în rabin.

Mi-ar fi plăcut ca d. Ghibericon să fie mai puțin tare, ceva mai maleabil.

În rolul miresei cu repetiții, d-șoara Leni Callar a fost pe linia succeselor.

Despre ceilalți parteneri, nu mai scriu. Au stricat ritmul piesei.

TEATRUL INTIM

AMANTUL DE CARTON

Pentru deschiderea acestui teatru, talentatul director d. Const. Toneanu a ales o piesă de real succes.

D. C. TONEANU

„Amantul de carton” e o piesă ușoară, foarte ușoară. Subiectul interesează foarte puțin. Dar dialogul e totul. Spiritual și fin. Replica surprinzătoare. Observația plină de vervă.

O doamnă ușorică își părăsește amantul și colindă barurile, teatrele, ca să-și uite amantul. Un biet tânăr se îndrăgostește de ea. Ușurica d-nă, care totuși își iubeste fostul amant, angajează pe bietul tânăr ca amant de carton. Și tânărul a-

cesta izbutește să infrângă o seamă de peripeții, ca să nu lase să mai cadă iubitoarea d-nă în brațele fostului iubit.

Rolul femeinii a fost interpretat cu

D. LEON LEFTER

destulă pricepere de d-na Marietta Rareș.

În rolul amantului de carton, d. C. Toneanu, cu excelențele-i însușiri de comediant.

În rolul amantului părăsit d. Letfer.

Piesa aceasta sprintenă, de situații în

D-RA MARIETA RAREȘ

care vibrează inteligența observației și nervozitatea replicii, a dat prilej întâi d-nei Marietta Rareș să fie apreciată cât mai bine și apoi d-lui Toneanu să câștige succesul deplin caracterizat.

B. C.

ca rețete fericeite în rejurările solici-tante.

Armonie deplină în culoare, desenul ireprosabil, aer mult, lumină precis distribuită, și o perspectivă captivantă (No 27), iată progresul d-lui Dan.

Si ca să mă împac pe mine subiectivul cu mine obiectivul, trebuie să adaug că orice progres în tehnică, stârbește puțin din prețiosul necunoscut al sufletului.

În a treia sală, expune d. Lazăr, care s-a consacrat pastelului.

Gândește că acest material plastic conține mai mult concepției publice de artă, deoarece are în el calorii cât o uzină și dulceață cât o coietarie.

Si când astfel se redau subiecte ortografice, la îndemâna trebuințelor zilnice ale oricui, vă puteți închipui ce fericire pentru artist și câtă mulțumire în privitor. „Privire prin fereastră”, „Baig-nouse” în picioare, sau culcată, „Copil cu câine lup la mare”, „flori în vas”, „cioban”, „țigan cu lulea” admirabile lucrări pentru delectarea ochiului.

D-l Lazăr le imprimă tuturor o comună factură de plin aer și un joc de lumină electrică.

De n'ar mai freca pastelul ar justifica prezența suteilor de tonuri dintr-o cutie și-atunci armonizarea s'ar face pe rețetă iar căldura ar radia inferior.

Si-ar trebui s'o facă cu riscul de-a pierde popularitatea.

ION SAVA

note

La Biblioteca Facultății de Litere de la Universitatea din Roma a fost înființată, din inițiativa d-lui C. Isopescu, o secțiune românească cuprinzând cărți de literatură, istorie, geografie, artă folklor, critică și istorie literară românească. Studenții italieni au dat dovadă de interes pentru limba și literatura noastră prin traduceri ce le-au publicat din mai mulți scriitori români.

Facem apel la toți editorii și scriitorii noștri să trimită cărți la adresa: „Biblioteca della Facoltà di Lettere, R. Università, Roma, Via Staderari 19, Italia”.

Tot așa directorii de ziare și reviste să trimită regulat revistele și ziarele lor.

AȘA ȘI-AȘA...

inutil

E de notorietate publică legătura din tre o artistă blondă, care a cunoscut recente mari succese pe scena unui cinematograful de pe bulevard, și un tânăr de meserie băiat de redacție și traducător de ecouri. În legătură cu această „legătură” Aderca, rău ca de obicei, povestește:

Zilele trecute, la colțul străzii Câmpineanu, am surprins următorul savuros dialog între cei doi:

— Dacă n'am să pot veni la masă, zise ea, am să-ți trimit un cuvânt.

— Inutil, răspuse trist umoristicul june, l-am și citit, îl porți scris, gata, de azi dimineață, în poșetă.

lipsă de relații

Amicul nostru E. Massini, pe lângă pasiunea pentru muzică, mai are un violon d'Ingres: boxul.

Într-o sală de antrenament, vede zilele trecute pe pugilistul campion M. Spakov, cum se antrena de zor, lovind cu înverșunare o minge elastică. Simpaticele dirijor al Operii Române se apropie de înverșunatul boxer, și zâmbind îi zise:

— Ah! dacă ești constrâns să aplici lovituri de pumn unei mingii, înseamnă că n'ai relații, dragul meu!

ordinul, e ordin...

D. Victor Ion Popa, director al Teatrului Național din Cernăuți, organizează câteva spectacole pentru ostași, într-o sală a unei cazărmi locale. Se juca „O noapte furtunoasă”. Sala era tixită de soldați, cari ședeau înfipti pe bănci, uitându-se „drept în ochii superiorului”, cum scrie la carte. Din loc în loc, înfloreau galoanele caporalilor, cari strecurau priviri încrunțate și amenințătoare vreunui leat ce tușise prea tare sau se scobise'n nas.

Reprezentarea începuse de mult. Dar în sală apăsa atmosferă de disciplină cazonă: niciun soldat nu râdea!

— Ce-or fi având, domnule director?! întrebă unul dintre interpreți pe d. Popa, la primul antract, niciunul nu râde! Se țin cu mâinile de burtă, parc'ar avea crampe.

Nu s'a răs nici la actul al doilea. Și nici la al treilea. Ostașii, ședeau mereu înfipti pe bănci, ținându-se cu mâinile de stomac. Doar din când în când, icnea câte unul, însă deodată se uita cu spaimă la vreun gradat și devenea serios. La sfârșitul reprezentației, directorul Naționalului Cernăuțean, s'amestecă într-un grup de soldați printre care se întâmplase să nu fie niciun gradat.

— Ei, băeți, — îi întrebă. Va plăcut?

— Foarte mult, domnule!

— Păi atunci, cum se face că n'am văzut pe niciunul râzând?!

Soldații se uită întrebători unul la altul. Apoi, cel mai îndrăzneț răspunde încet:

— Dom'plutonier ne-a dat ordin să nu râdem!... să trăim!...

CU CINE SĂ MĂ CĂSĂTORESC?

(DIN JURNALUL UNEI TINERE AMERICANE)

R. W. JARDNER

12 August

Sunt cu unchiul Nat și cu mătușa Julie, pentru două săptămâni aci și vreau să ții un jurnal, pentru ca timpul să-mi treacă mai iute și pentru a-mi însemna în el toate peripețiile. Dar, Dumnezeu știe, aci nu se întâmplă nimic; cu unchiul și cu mătușa — cari făurec planuri ca și cum n'ar avea mai mult de 35 ani — nu am nici o emoție.

Dad și mama au plecat pentru o lună în străinătate și faptul că mă aflu aci, este un fel de despăgubire, că nu m'au luat cu ei.

Frumoasă despăgubire e să te trimită la țară, cu oameni bătrâni, cari au venit să se odihnească aci. De altfel ar putea veni încântător aci: dacă Walter, de exemplu, ar fi aci! Oh, dumnezeuște ar fi! Numai la gândul acesta îmi bate inima.

Nu pot suporta, nu mă pot gândi la asta!

Este prima dată că ne despărțim, de când ne-am logodit, de patrusprezece zile. Abia mâine, adică, se împlinesc două săptămâni. Și azi la dejun a cântat orchestra hotelului: „Ah, cum îți simt lipsa în noaptea aceasta” par'că special pentru mine, deși în textul cântecului este vorba despre o mamă. Natural că simt și lipsa mamei — dar te obișnuiești cu lipsa unei mame; dar cu lipsa lui Walter, sau a oricărui cu care ești logodit, e cu totul altceva.

De acum încolo nu ne vom mai despărți în Decembrie vrem să ne căsătorim — cu toate că mama râde de mine când încep această discuție: găsește că e o nebunie să vreau să mă căsătoresc la 18 ani.

Și ea tot la 18 ani s'a căsătorit, dar la ea, natural era „altceva”, ea nu era așa nebulatecă cum sunt eu și apoi, știe cu cine se căsătorește. Par'că Walter ar fi polițist sau ștreng, sau mai știu eu ce. Și ea spune că a fost doar o singură dată logodită, pe când eu, mă logodesc, dela etatea de 14 ani, cel puțin de cinci ori pe an. Nu prea e așa; cu totul am fost doar de șase ori logodită. Dar e vina mea că m'am logodit, dacă bărbății se crampoanează și caută să te convingă? Și dacă nu zici „da”, nu te mai poți scăpa de ei!

Dar cu Walter e altceva. Cred chiar că dacă nu m'ar fi întrebă el, aș fi făcut eu aceasta. Natural că n'aș fi făcut-o, dar aș fi murit. Și de data aceasta, pentru prima oară m'am logodit spre a mă căsători. De obicei când logodnicii îmi vorbeau de căsătorie, râdeam; dar cu Walter, nu erau nici zece minute dela logodnă și când mi-a vorbit de căsătorie, n'am răs de loc.

În tot cazul, mama trebuie să se obișnuiească cu gândul acesta, căci acum nu e o copilărie, acum am făcut planuri hotărâte: ne căsătorim în Decembrie și facem voiajul de nuntă în California, la Hollywood. Jucă trei luni! Nu pot suporta, nu pot aștepta atât!

În seara aceasta, în restaurant, ședeau doi tineri foarte drăguți, singuri la o ma-

să. Unul dintre ei mi-a plăcut mult, dar celalt era așa de elegant, așa de...

Acum orchestra cântă tocmă: „Numai o noapte...” Acest cântec l'au cântat la Biltmore, în seara când l'am cunoscut pe Walter. „Numai o noapte, să fii e mea!” Ah! E insuportabil.

13 August

Astăzi a fost o zi nebună! Am primit două telegrame lungi, una dela Walter și una dela Gordon Flint. Nu pot pricepe cum a putut Walter să expedieze telegrama asta, trebuie să-i fi fost foarte penibil când funcționarul dela ghișeu a numărat cuvintele.

Dar telegrama dela Gordon a fost ca o lovitură de trăznet. El a făcut un voiaj în jurul lumii, anul trecut în Decembrie a plecat și eri s'a înapoiat; m'a chemat acasă la telefon și Helga i-a dat adresa mea de aci. Și telegrama lui era aproape mai teribilă decât a lui Walter. Cel mai îngrozitor lucru însă este că eram logodită cu Gordon, când acesta a plecat în voiaj: cel puțin el se considera astfel și în tot timpul lipsei lui mi-a scris și mi-a telegrafiat. Un timp oarecare i-am scris și eu, apoi i-am perdut adresa și nu l'am mai putut scrie, și când m'am logodit cu Walter, nu l'am putut comunica aceasta, neavând idee unde este.

Și acum el crede că sunt am încă logodită și vrea să mă cheme mâine la telefon, din Chicago. Dar, cum Dumnezeu, îi pot explica chestiunea? El are cele mai serioase intențiuni și mi-e atât de drag și câteodată mult mai drăguț decât Walter: nu numai că e mai frumos, dar și mai elegant și la dans nu se poate compara cu el. Walter niciodată nu va ști să danseze. În glumă spunea că are picioare deforme, dar din nenorocire e adevărat.

Toată dimineața m'am gândit, ce să-i spun lui Gordon, când mă va chema la telefon. În cele din urmă nu mai puteam gândi nimic. Dar îi voi spune adevărul, chiar dacă mi se rupe inima.

Am fost cu unchiul Nat și cu mătușa Julie la burch. Voiau să joace cu mine golf, dar am pretextat dureri de cap. Neveam de loc dureri, dar voiam să fiu sigură, spre a mă gândi la Walter și afară de asta, nu este o plăcere să joci cu unchiul: veșnic are de criticat și corijează fiecare lovitură. Apoi mai are obiceiul să-și pună brațul pe brațele sau pe umerii mei, pentru a-mi arăta cum trebuie lovit și eu nu pot suferi când mă ating bărbății bătrâni, nici când este unchiul meu.

Cu greu m'am scăpat de ei și m'am dus la tennis. Tânărul pe care l'am văzut o seară, era și el acolo și s'a așezat lângă mine. Natural, nici nu m'am uitat la el. Și când am voit să fumez o țigară, am observat că-mi uitasem bricheta; m'am sculat spre a pleca și imediat mi-a oferit-o pe a lui și nu l'am putut refuza: ar fi fost nepolitic. Astfel am început să vorbim; e așa elegant! Cel mai original

Literara

O seama de cuvinte

Pyrou susținea că a trăi și a muri este același lucru. Unul din discipolii săi, intrigat de această afirmație, îi zise:

„Atunci pentru ce nu mori?”
„Tocmai pentru că nu e nici o diferență între moarte și viață!”

Odată, toți ambasadorii trebuiau să fie prezentați regelui Christian al Danemarcei și eticheta cerea ca să-i întrebe: „Ce face regele, stăpânul vostru?”

Dl. Grouvelle, ambasadorul Franței, era acolo. Regele, după obiceiul, puse întrebarea celorlalți membri ai corpului diplomatic și apoi se întoarse brusc către dl. Grouvelle:

„Ce face regele, stăpânul vostru? Ah, nu, m'am înșelat; republica, stăpâna voastră?”

Și-i întoarse spatele, fără a aștepta răspunsul.

Când Montesquieu rupse cu P. de Fourmeline, o declară în public, spunând tuturor:

„Să nu mai ascultați nici pe de Fourmeline, nici pe mine, vorbind unul despre altul, căci am încetat de a mai fi prieteni!”

Într-o zi, ducându-se la un pictor care-i făcuse portretul, pentru a-i spune că e nemulțumit, Souteul nu găsi decât pe fiica pictorului, căreia îi zise răstit:

„Tatăl d-tale și-a bătut joc de mine!”

„Pentru ce, domnule?”

„M'a pictat ca un nebun”, zise Souteul.

„V'a pictat așa cum sunteți”, răspunse fata.

ZOE V. LECCA

b a z a r

PENTRU CÂT TIMP ESTE ASIGURATA
VIAȚA PE PĂMÂNT

Este o întrebare care preocupă omenirea din cele mai vechi timpuri. Unii savanți în urma calculelor făcute de dânsii au tras concluzia, că viața pe acest pământ se va sfârși numai atunci când întreg pământul va lua înfățișarea polului nord. Cum se crede însă de curând, că soarele nu se va răci niciodată, deoarece energia calorică ce emană din el, cu timpul iar se reînnoiește, această energie fiind nesecată, prima ipoteză cade. Savanții cari susțin că pământul se va răci cu timpul au următorul argument: fiecare om poate să observe micșorarea și răcirea soarelui din ce în ce mai mult. Totuși să nu ne speriem, căci și în acest caz viața pe pământ este asigurată pentru aproximativ două miliarde de ani.

RECORDURI

În Elveția sunt 39 tunele, unele de o lungime de peste 1000 metri.

S'a ajuns la obținerea unui curent electric de 1.000.000 volți, care dă scântei de peste patru metri lungime.

La 10 Octombrie 1922 taxarea unei scrisori din Germania pentru străinătate era de 3.600.000 mărci.

Se vor construi în mijlocul Oceanului Atlantic insule plutitoare cari vor servi pentru popas avioanelor care vor face trecerea dela Plymout la Atlantis-City.

Sadi Lecointe a câștigat din nou recordul înălțimei cu avionul, ridicându-se la peste 12.000 metri înălțime.

caricatura zilei

CERTITUDINE

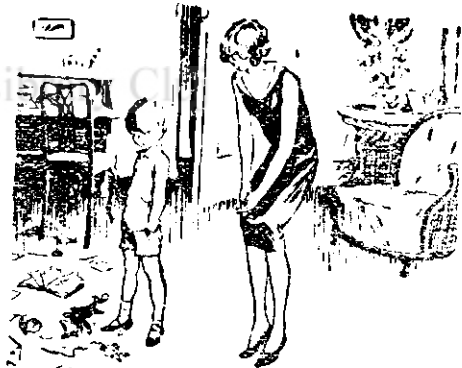
— Doamnă, dvs. sunteți mama d-nei Dubois?

— Da! Mă recunoașteți?

— D-nul Dubois, v'a „descriș” suficient, Doamnă!

(Passing-Show)

MOTIV

Matusa. — Bob pentru ce ești tu așa de răufăcios?

Bob. — Fiind-că mama mi-a spus că dacă ași fi cuminte, tu m'ai opri la tine o săptămână întregă...

(Life)

VANATOR MILOS...

— Ce mai aștepti; de ce nu tragi o dată?...

— Vai! O libelulă s'a așezat pe vârful țevilor puștei...

(Candide)

și mai vesel om pe care l'am cunoscut până acum și am râs așa mult, cum de mult nu mai răseseam.

Apoi mă întrebă dacă știu aria lui Rockefeller și aria Limonadei și la răspunsul meu negativ a început să mi le fredoneze: erau parodii ale ariilor din operele celebre. Nu eram nici de zece minute împreună și căpătaseam o adevărată criză de râs.

Se numește Frank Caswell, a fost un an la Dartmouth și are 24 ani. Nu e prea bătrân: numai cu doi ani mai în vârstă decât Walter și cu trei decât Gordon. Nu pot suferi numele de Frank, dar Caswell îmi place și el e așa de elegant!

În iarna trecută a fost în California, la Hollywood și a cunoscut mulți actori de cinematograf. Te farnecă cu povestirile lui. A cunoscut-o pe Norma Shearer și spune că este cea mai drăguță femeie pe care a văzut-o vreodată. Reproduc textul:

tual: „Am crezut că este cea mai frumoasă fată din lume... până astăzi”. M'ar făcut că nu pricep, apoi i-am spus să fie cuminte, căci altfel nu-i mai cred nimic.

Voia să danseze cu mine după dejun și prima întrebare ce mi-am pus a fost: să-i spun unchiului Nat și mătușei Julie că l'am cunoscut? Frank mi-a spus că aranjează el totul. Și când unchiul Nat a venit dela golf, Frank a rugat pe cineva să-l prezinte. După dejun unchiul ni l'a prezentat, mie și mătușei Julie și am dansat toată seara împreună. Este un perfect dansator, ca Gordon.

I-am promis mătușei Julie să mă cule la 11 și acum e mult mai târziu. Dar sunt deja desbrăcată și am vrut să scriu numai acestea în jurnal. Mămă mă cheamă Gordon la telefon. Ce să-i spun? N'am jutința să mă gândesc!

(Continuă în n-rul viitor)

carti redacte în extrase

VIATA DUCELUI DE LAUZUN — Memorii —

Accste memorii au circulat până la 1822 în secret.

Ducele de Lauzun, acest mare artist al amorului, n'a fost născut decât pentru dragostea femeilor. Numele lui a strălucit în anele galante de pe la mijlocul domniei lui Ludovic al XV-lea până la sfârșitul domniei lui Ludovic al XVI-lea. Și când sosi Revoluția, când toți nobilii fugiau, ducele de Lauzun, din contră, avu îndrăzneala să rămână, cu disprețul pe buze, până la sfârșit. Și Comitetul Salvărei Publice îl condamnă la moarte.

Crație creditului tatălui meu, ducele de Contault, din frageda copilărie, fui crescut pe genunchii mamei regale, M-me de Pompadour.

Greutatea de a-mi se găsi un guvernor, sili pe tatăl meu să mă încredințeze unui lacheu care știa să scrie și să citească. Mi se dădură profesorii cei mai cu vază ai timpului și valetul se mulțumea de a-mi comunica talentele sale la scris și la citit.

Acest lucru îmi fu necesar pe lângă M-me de Pompadour, care mereu mă punea să scriu și să citec pentru ea și câteodată chiar pentru rege. La vârsta de 12 ani intrai în regimentul de gardă și știui dela această vârstă că eram destinat unui noroc imens.

La vârsta de 11 ani eram un copil destul de drăguț. Ducea de Gramont avea pentru mine o mare simpatie, cu intenția de a mă face inecul cu inecul micul ei amant, care să-i aparțină numai ei și fără inconvenientele. Dar, ducesa de Choiseul fu geloasă de această tandrețe excesivă, și, curând, cele două ducese se cer-

tară. Trebuie să mărturisesc că în inima mea, preferam pe ducesa de Gramont. În timpul acesta ea mă duse la M-me de Pompadour. D-șoara Julie, camerista ei, care avea toată încrederea ei, și care devenise un personaj foarte important, începu să mă deslușească în așa fel încât simții o căldură năpădindu-mi tot corpul, dar nu avansai cu nimic fiind foarte inocent. Totuși nu simțiam o mai mare plăcere decât s-o întâlnesc și să fiu cu ea.

Văzui pe M-me de Stainville pentru prima dată și-mi făcu o mare impresie, și imediat, mă amorezai de ea cu pasiune. M-me de Stainville îmi zise într-o zi să viu la un dîneu la d-na de Choiseul unde va veni și ea.

Eram în culmea bucuriei, dar valetul care află motivul bucuriei mele, mă obligă să merg la biserică. Refuzai și ne certarăm; mă amenință cu tatăl meu și cedai. Dar în biserică, sufocat de tristețe și mânie, leșinai. Când mă deșteptai, eram culcat pe treptele bisericii înconjurat de femei bătrâne, cari îmi deschelară hainele pentru a avea mai mult aer. Fui condus acasă și culcat în pat. Ducea de Gramont veni să mă vadă și aduse și pe M-me de Stainville.

Îi istorisi totul; ea răsă, obțin permisiunea dela tatăl meu de a mă îngriji și mă luă la ea la masă. Petrecurăm toată ziua în reună; îmi acorda toate favorurile inocente pe care i le ceream, căci nu cunoșteam altele. Îi sărutam mâinile și ea îmi jura ca mă va iubi toată viața. Dar M-me de Stainville care frecventa mult saloanele, dansa cu pasiune, era admirată de camenii de lume, cu timpul începu să roșiească că are de amant un copil.

Tatăl meu, în timpul acesta se pregătea să mă căsătorească cu D-șoara de Boufflers, ne oata maresalei de Luxemburg, amica sa înțina. Eram supărat pentrucă această căsătorie nu era cu avizul ducesei de Gramont, care detesta pe mareașala.

La un dîneu, făcui cunoștință cu domnișoara de Beauvau plină de grație și de spirit, pe care apoi o întâlnii la toate balurile.

Căutai să-i plac și doria să mă căsătorec cu ea. Avui curajul de a-i spune tatălui meu, care mă primi rău; îmi spuse că-și dăduse cuvântul și că-l ține.

Nu voiam totuși, să mă căsătorec cu sula.

Și mă decisei a trimete în mod secret, d-șoarei de Beauvau, o scrisoare. Guvernanta ei, văzând că scrisoarea conține

„lucruri atât de importante”, îi dădu libertatea de a răspunde. D-șoara de Beauvau după ce o citi îmi trimise scrisoarea înapoi.

Mă determinai a promite tatălui meu de a consimți la mariajul ce l doria, cu condiția de a rămâne încă doi ani liberi.

Capatai gust de o mică acțiță de comedie, în etate de 15 ani, și mai încrem decât mine, pentrucă eu citisem câteva cărți, și nu-mi rămânea de cât ocaziunea de a pune în practică cele învățate.

Și începui să instruesc oțina mea marea. Una din colegele sale ne împrunou camera sa. Întâlnirile noastre erau turburate de un enorm paianjen, de care amândoi aveam o groază de moarte. Plecarăm făgăduind să ne întâlnim într-un loc mai curat, fără monștrii atât de înrozitori.

Tatăl meu aflând de această legătură, făcu să fie îneleparată, fără a o mai putea vedea.

Câteva zile fură de ajuns pentru a-mi consola.

Atrăsei, în curând, atenția conesei d'Esparbès, vara d-nei de Pompadour, mică, drăguță și cochetă; ea îmi făcu înțutul, multe avansuri, și-n sfârșit, mă amorezai de ea.

Într-o zi când regele su; a la Fontainebleau, cu M-me de Pompadour, supam și eu în oraș cu M-me d'Esparbès și cu M-me d'Amblimont, o altă soră a doamnei de Pompadour.

M-me d'Esparbès sub pretextul unei migrene, se culcă; voiam, discret, să plec, dar ea mă ruga să rămân și să-i citesc ceva; dar cartea o plictisea și mă rugă să viu lângă ea. Se plângea de căldură și se descoperi.

Capul îmi văjăna, eram cu nebun; de teamă de a n-o ofensa, nu îndrăsnii nimic; mă mulțumeam să-i sărut mâinile și să privesc gâtul ei cu o aviditate ce nu-i displăcea, dar care nu avu urmările ce le aștepta.

Îmi spuse de repetate ori să fiu cu mîinte, pentrucă să mă facă să înțeleg că prea eram. Și-i urmai sfatul cu sfințenie. Suferea grozav de sărutările și desmerdările mele, așteptând ceva mai mult dela mine. Când se asigură de imbecilitatea mea, îmi spuse destul de rece să plec; mă supusei fără a replica.

La un bal al operei, făcui cunoștință unei tinere fete, care mă plictisea dar era încântătoare și voia să se însărcineze cu educația mea. Mă invită la ea și-mi oferii lecții deficioase de care aveam atăta nevoie. Voiam să-i ofer și eu bani, dar ea

imi spuse că o plătisem cu o monedă atât de rară, că nu mai avea nevoie de altele.

Și a doua zi văzui din nou pe d-na d'Esparbès, la Versailles. Ia un suțeu la M-me de Pompadour. Ii oferii brațul, conducând-o până acasă. Sosind în camera ei voi să mă concediez, — dacă vă plictisesc, aş putea să vă citesc, răspunsei eu. Și ochii îmi străluciră.

— Vreau, dar cu condiția, de a fi tot atât de cuminte, cași rândul trecut. Trece în camera cealaltă, vreau să mă desbrac, și vei veni când voi fi culcată.

După câteva minute, revenii și mă așezai pe patul ei — fără să mă împedice.

— Acum citește, îmi spuse ea.

Dar ochii mei o devorau. Incepui s'o sărut și ea nu-mi refuză nimic. M'am stăcurat dela ea în zorii zilei. Eram încântat; persoana ei îmi plăcea mult și eram măgulit nespuns de mult în amorul meu propriu de a avea o femeie.

Triumful însă nu fu de lungă durată. M-me d'Esparbès prinse simpatie de prințul de Condé. Mă simții jignit și începui să ameninț. Ea mă concedia cu toate formele: „Sunt supărată d-le conte. Imi este imposibil a sacrifica, fautei voastre, persoanele cari vă displac...” Ii cerui un ultim rendez-vous. Fui primit cu o liniște care mă deconcentră: — Ați voit să mă vedeți, o alta v'ar fi refuzat... Mi-ați plăcut mult, dar nu e vina mea, de a vă fi inspirat o mare pasiune. Aveți toate șansele de a place femeilor: profitați de acest lucru și vă veți convinge că pierderea unei femei poate fi reparată de o alta: este prețelul de a fi fericit și amabil.

Căutai să mă consolez și găsii o fetiță drăguță.

Tânăra, dulce, încă novice. Rosalie, era fericită cu mine și nu-mi pretindea nimic. Odată când mă întorceam dela țară, ea nu mai era și servitoarea îmi dădu o scrisoare prin care Rosalie îmi făcea cunoscut că era dezolată că mă părăsește.

Imi păru rău că'm pierdut-o: era o fată încântătoare. Câtva timp alergai după fete ca toți tinerii de vârsta mea fără să mă fixeze la nici una.

Moartea d-nei Pompadour fu prima eocă interesantă a vieții mele. Devota-mentul meu și anticiția ei pentru mine, imi făcea pierderea ei ireparabilă. M-me de Stainville devenea din zi în zi mai frumoasă; imi arătam însă indiferența față de ea: nu puteam uita felul cum mă tratase. Ea observă însă că devenisem un băiat destul de drăguț. M-me de Gramont imi arăta o deosebită atenție, ceace nu scăpă d-nei de Stainville. Și într'o zi imi spuse că o puternică durere de cap o obligă să rămână în casă. Pe seară mă dusei la ea să mă interesez de starea ei fără intenția de a intra. Ea mă primi de minune. Imi vorbi de M-me Gramont. Iți cer iertare de indiscreția mea.

— Ce vă împorță, că o femeie e stăpână pe inima mea?

— Sunt vinovată față de d-ta: aş putea invoca tineretea mea, prejudecățile vârstei, teama pedicilor ce se ridicau contra noastră; dar imi place mai bine să recunosc că n'am purtat rău cu d-ta. Speram ca odată să reiau asupra d-tale drepturile mele d'odinioară, pierdute din vina mea. Dar, mărturisesc, că M-me de Gramont, mă neliniștește, mă înspăimântă. Eram flătat să plac d-nei de Gramont, și de a dispune de o persoană celebră, la plicioarele căreia era toată curtea. Pe de altă parte M-me de Stainville nu-mi păru niciodată atât de drăguță.—M-me de Gramont are mari drepturi asupra recunoștinței mele. Dar simt că vechea rană nu s'a închis și că se redeschide. Aș vrea să

vă probez că nimic nu-mi este mai scump ca Dv. M-me de Gramont fu sacrificată— și'n curând înțelese.

Se mulțumi să mă trateze cu indiferență.

Ducele de Choiseul remarcând legătura mea cu M-me de Stainville, deveni gelos. El îi pretinse să rupă orice relații cu mine. M-me de Stainville îi răspunse ferm că nu va renunța la mine. Și soțul ei deveni gelos și-i interzise de a mă mai vedea.

O mică lojă secretă la comedia italiană, fu singurul loc unde ne mai puteam vedea. Odată pătrunsei la ea în timpul nopții. Eram în brațele și'n patul metresei mele, bucurându-ne de plăcerile cele mai delicioase, crezându-ne în perfectă siguranță, când deodată auzirăm bătăi puternice în poartă.

Camerista apăru buimăcită:—Totul este pierdut, zise ea, a sosit d-nul conte! Sării din pat numai în cămașă și coborii scara când zării pe d-nul de Stainville care suia scara. Nu-mi pierdii cumpătul, stinsei lumina. El trecu pe lângă mine în cât imi atinse cămașa. Trecui în grădina, și credeam c'o să îngheț, se făcea tocmai ziua, și nimeni nu-mi venea în ajutor. Sării zidul grădinei. Fui prins de omul de la grajd, căruia îi promisese bani spre a păstra secretul și scăpai.

Sosi și timpul hotărât pentru căsătoria mea.

După cununie, mă dusei la ducesa de Choiseul la dincu. Aci era și M-me de Stainville. In zadar încercam să ascundem tristețea noastră. Ea pleca de vreme. Și deși imprudent din partea mea o condusei până la trăsura ei. — Amicul meu, imi zise ea, nu mai pot suporta bucuria jignitoare a d-lui Choiseul. El speră să vă atașați de acea ce a-ți luat-o în căsătorie. Spune-mi că nu te vei schimba.

Nu puteam să-i răspund, însă privirea mea, îi spunea tot ce se petrecea în sufletul meu.

M-me de Stainville era unica mea preocupare. Nu ne puteam însă vedea. Într'o zi imi ceru să viu imediat, prin poarta parcului. — Ducele de Choiseul, imi ceru un rendez-vous, imi zise ea. Ascunde-te în șifonier și nu mișca.

Abia intrai și apăru dl. Choiseul. Aveam marea dorință scumpă mea, de a te vedea singură. Nimeni nu te iubește ca mine, scumpul meu copil; gândește-te cât mă înrăstează indiferența d-tale.—Imi țare rău, răspunse ea, că purtarea mea vă displac.

— Dacă n'ai amant, te vei culca cu mine și voi s'o îmbrățișeze. Ea se retrase.— Numai face pe virtuoaasa d-nă contesă acum ai de amant pe dl. Biron. Ia seama că nu voi suferi să-ți mai bați joc mereu de mine. Nu-ți face dușman implacabil, pe un om care te iubește la nebunie, și dacă vrei, va face tot ce-ți va place. Și încercând să se apropie, ea îi zise cu mânie: — Sunteți atot-paternic, domnule, o știu, dl. de Biron este amantul meu. El mi-este mai scump ca orice. Și nimic nu ne va separa. Dl. Choiseul ieși infuriat și amenințând.

M-me de Stainville mă scoase din închicarea mea și mă îmbrățișă: — Nu știu care vor fi consecințele, dar iată-ne scăpați. Cu dragostea și cu curajul, poți totdeauna să-ți bați joc de toate.

Dl. de Choiseul, află însă, că eu am auzit toată conversația lor, și fu de o furie grozavă pe care căuta s'o ascundă, dar efectele ei fură teribile.

Ieșind, într'o noapte de la M-me de Stainville, un om ascuns, imi dădu o pu-

ternică lovitură de baston, care din fericire fu parată de cornul pălării mele. Imi scosei sabia și-i dădui o lovitură puternică. Alți doi săriră în apărarea primului, însă câțiva lachei cari apărură, îi puseră pe fugă.

Din cauza atâtor obstacole și pericole, vedeam mai rar pe d-na de Stainville. Dragostea ei începu să scadă și-n câteva luni, nu mai eram decât amicul ei. Pierderea ei, o simții mai puțin, pentrucă fu pregătită cu înțelul.

La Versailles, regăsi pe vechea mea metresă. Nu voiam să-mi reiau viața cu ea, pentru M-me de Biron, căreia căutam să-i plac, dar totul fu inutil. Felul ei rece și disprețuitor, mă îndepărtă cu totul. In timpul acesta, regele mă făcu duce și fui numit ducele de Lauzun.

Odată supam la meșala de Luxemburg cu vicontesa de Cambis sora prințului d'Hénin: o talie elegantă, spirit, falet și grație, multă artă și cochetărie, în sfârșit o femeie plăcută. Avui succes pe lângă ea și de la început ne înpricetănim. Fiind de gardă la Versailles, mă plictisesc grozav și scrisei un biletel d-nei de Cambis: „Dl. de Lauzun ordonă d-nei Cambis de a veni să-i țină companie la Versailles, unde este de gardă și unde se plictisește de moarte”.

Spre uimirea mea, ea și sosi.

Devenisem la modă cu felul meu de a trăi și eram foarte căutat. Aveam pe M-me Cambis public. Înțrețineam pe mica Eugenie pe care o iubeam prea mult, eram în intimitatea regelui, și vânam regulat cu el. Multă voieșie, activitate, și puțin somn, imi dădea timp să fac de toate.

Astfel stăteau lucrurile când Lady Sarah Bunbury împreună cu soțul ei, sosi la Paris. Ia un concert prințul de Conti, mă prezentă lui lady Sarah.

Concertul nu mă interesa. Mă apropiam de toate femeile pe care le cunosceam. M-me de Cambis mă chemă de douăzeci de ori, în vorbă încet, și făcea tot posibilul ca toată lumea să fie convinsă că-i aparțin. Tinerii mă entourau. Avizul meu asupra ultimiei venite îi interesa.

Incepeam să fiu foarte la modă și mulți mă imitau. Lady Sarah mă interesa. Le-gai prietenie cu soțul și găsii astfel prețelul de a mă stabili în casă. Ii făcui în curând o declarație, dar nu fui ascultat; scrisei, mi se înăpoie scrisoarea. Și la prima ocazie, foarte rece, imi spuse: Nu vreau să am amant. Nu mai pierdeți vremea pe lângă mine. Nu mai vorbiți de dragoste, dacă nu vreți să vă închid ușa.

M-me de Cambis, plictisită de a fi mereu neglijată imi scrie că trebuie să optez între ea și Lady Sarah. Făcui un pachet din scrisorile sale și i le trimisei. Și ca o consolare de pierderea mea, M-me Cambis își luă de amant pe Cavalerul de Coigny, care știa că nu-l simpatizam.

Lady Sarah se schimbă cu totul față de mine. Și într'o seară la M-me du Delfant, ea scrise câteva cuvinte pe o hârtie și imi spuse:— Citește aceasta când te vei culca. Și citii aceste trei cuvinte: *I love you...* Aceste cuvinte trebuie să însemne *te iubesc*, căci nu știam englezește. Și a doua zi imi cumpărai un dicționar care imi confirmă că sunt iubit. Și alergai nebun de bucurie la Lady Sarah. Și ea mă aștepta. Lady Sarah mă iubea mult și nu-mi acorda nimic.

Cavalerul de Coigny, părăsi pe M-me Cambis, și-și dădea multă osteneală de a place lui Lady Sarah. Inutil căutam să-mi ascund gelozia. Odată, pe când eram la ea, Lady Sarah sună și dădu

ordin să nu mai fie primit niciodată Cavalerul de Coigny. Și când rămăserăm singuri, mă luă în brațe și-mi zise: — M'ai învățat, scumpul meu, că se poate renunța la omagiile altora, atunci când iubești.

Timpul plecării ei se apropia și seara fatală în sfârșit sosi. Lady Sarah plângea. Într-o scrisoare în care îmi arăta toată dragostea ei, îmi cerea să viu cât de repede și fără teamă.

Timpul pe care-l petrecui lângă Lady Sarah, fu cel mai fericit din viața mea. Ea îmi arăta cea mai frumoasă dragoste, dar nu voia să-mi acorde nimic. Într-o seară, îmi zise, că pot veni în camera ei, când toată lumea va dormi. Așteptam momentul dorit de atâta vreme cu o extremă nerăbdare. O găsi în pat, și crezui că-mi pot permite anume libertăți...; ea păru atât de jignită că nu mai insistai. Îmi permise totuși să mă culc lângă ea; dar îmi pretindea o moderațiune și o rezervă, de credeam că voi muri. Acest supliciu delicios dură câteva nopți. Nu mai aveam nici o speranță, când odată, strângându-mă în brațe cu toată ardoarea: — N'am voie, zise ea, ca iubitul meu, să-mi răpească nimic, ce-ar fi fost datorit slăbiciunii mele, sau puținului respect față de mine. Am voit ca el să depindă numai de dragostea mea. Acum mă dau ție: da, întreaga ta Sarah este a ta.

A doua zi, pe când ne plimbam câlare, ea îmi spuse: — M'ai iubești tu atâtă, în cât să te simți capabil să sacrifici totul? — Da, răspunsei eu. — Ei bine! continuă ea privindu-mă drept în ochi, vrei tu să renunți la tot, să părăsești totul pentru a veni în Jamaica, să nu te ocupi de cât de fericirea metresei tale? Vream să răspund, dar ea mă opri, voia să aibă răspunsul în opt zile. Ceeace ea îmi propunea, nu putea de cât să mă facă fericit, dar mi-era imposibil să nu mă gândesc că ea se va căi odată și că va înceta de a mă mai iubi. Lady Sarah, nenorocită, nemulțumită, fără existență, în capătul celalt al lumii, poate să-mi reproșeze de a o fi pierdut. Cele opt zile trecură.

Ii mărturisii temerile mele. — Bine, scumpul meu, îmi zise ea rece, ești mai prudent de cât mine, ai poate dreptate: să nu mai vorbim. Și într-o zi ducându-mă la ea, nu o mai găsi. În desperare, îi scrisi plin de gelozie și de mânie, numind-o rea, falsă și cea mai perfidă dintre femei. Când sosii la Londra, o găsi serioasă. Ea îmi reproșă atitudinea mea. — Am voit să-ți dau pentru totdeauna, pe Lady Sarah, existența ei toată, reputația sa, imperiul absolut asupra ei. N'ai avut încredere nici în constanța d-tale, nici într'a mea. Sfășindu-mi inima, ai devenit gelos și violent după ce ți-ai pierdut drepturile asupra mea: îmi permit a-ți cere ca o grație de a părăsi Anglia.

Doborât de lovitura ce o primeam pe neașteptate, leșinai. Lady Sarah, mișcată de starea mea, era lângă mine și la crimele ei îmi scaldau fața. Intrând M-me Joanes, sora cavalerului de Bunbury, ea îmi zise: Intră M-me Joanes; ai grije de acest nenorocit, el este amantul meu și ți-l las în grije. Spunând aceste cuvinte, părăsi camera și plecă la soțul ei. Când îmi revenii, voiam să plec călare după Lady Sarah. După câteva zile, leșinai din nou și vărsai mult sânge. Erai atât de slăbit că nu mai puteam merge mai departe. Abia putui să mă întorc călare la Londra unde căzu greu bol-

nav și unde am primit îngrijirile cele mai generoase din partea d-nei Joanes.

Lady Sarah îmi scrisese cerându-mi cu insistență să nu plec până ce nu-mi iau rămas bun dela ea. Nu putui rezista plăcerii și necesității de a o vedea. Mă primi cu multă prietenie, dar era atât de schimbată față de mine, în cât nu-mi prelungii șederea, și mă grăbii să plec. Căutai toate mijloacele să o uit, și nu reușim. Nu mai puteam să mă atașez de vre-o femeie. Întreg caracterul meu era schimbat.

Căutam cu toate acestea de a mă distra de adâncă mea tristețe, dar fără succes. Odată la balul Operei, făcui cunoștința unei fete foarte drăguțe. Se numea d-șoara Vaubernier, și din cauza celestei sale înfățișări, i se mai zicea, *Ingerul*; ea trăia cu contele du Barry.

Ducele de Choiseul, în timpul acesta, hotărî cucerirea Corsicei. Mă hotărîii să iau parte la această expediție și fui numit aide de camp. Odată la Opere, o tânără drăguță, isbucni în lacrimi și-mi spuse printre sughituri: — Sunt desperată, pentru că îmi dau seama că vă iubesc la nebunie. Domnule — îmi spuse ea — mă dau d-tale, vei face din mine ce vei vrea până la plecare. Nu se putea o metresă mai amabilă.

Făcui răboiul cu multă ardoare. În Corsica cunosci pe M-me Chardou, soția intendentului Corsicei — o femeie tânără și frumoasă. Ea era amabilă, nimic decât amabilă. Nu avansam mai mult.

La cartierul general găsi un bilet de la M-me Chardou, care aflase înfrângerea noastră, mă ruga să-mi menajez zilele promițându-mi a le face fericite.

M-me Chardou își ținu cuvântul și-mi cedă.

Soțul ei care începu a deveni gelos, voind să afle sentimentele ei îi spuse, că armata este aproape distrusă, mulți morți și printre ei și eu. Atunci l-am înviat, îi zise ea, răsând, de oarece el este în camera vecină. Gelozia d-lui Chardou, turbura puțin fericirea mea. Fiind însărcinat cu o importantă misiune militară, și trebuind să plec, M-me Chardou voi să mă urmeze. Crezi — îmi zise ea — o femeie nu trebuie să-și riște viața de cât născând? și nu-i este permis să urmeze odată amantul ei? Trebuia să plec pentru a duce curței noutăți de supunerea totală a insulei. Plecai din Corsica plin de regrete de a părăsi pe M-me Chardou. Plecai trist și bolnav și ajunsei mort de oboseală. Regele era la Consiliu. Mă primi cu multă bunătate și-mi ordonă a rămâne la Cartierul general.

Eram plin de dorința de a vedea *Ingerul*. Și pe când așteptam în salon sfârșitul consiliului ea nu întârzie să sosească, mă îmbrățișă și-mi spuse răsând: Ne-am fi gândit vre-o dată să ne întâlnim aci? Regele văzând că ea este atât de familiară cu mine, o întrebă dacă mă cunoaște.

— De mult este amicul meu, răspunse ea.

Mi se conferi Crucea Sfântului Ludovic ca preț al veștilor aduse. O atare distincție la vârsta mea — îmi, produse o mare bucurie. Urmai pe rege la Compiègne și continuam a fi bine tratat de M-me du Barry.

O foarte drăguță dansatoare dela Opere, d-șoara Audinot, îmi reproșă, într-o zi, că nu o recunosc. Era o fată foarte magnific întreținută de maresalul, de Soubisse și bine păzită. Avui o idee care-mi reuși de minune. Îmi procurai o cheie, și închiriai oătură englezească care făcea mult șgomot, făcându o să trecă pe

sub ferestrele ei, în timp ce eu intram și eșiam dela ea, și deși mama ei dormia într-o cameră vecină nu simți.

Și astfel dură toată iarna. Se descoperi — dar trebuia să se permită ceace nu se putea împiedica. Fetița mă iubea mult și voia să părăsească pe dl. Soubisse, dar n'o lăsa.

Duceam o viață dulce și liniștită. Mă bucuram de toate agrementele unei societăți strălucite și zgomotoasă și toate plăcerile ce le poate oferi o metresă drăguță. Imaginea lui lady Sarah nu era încă ștersă din inima mea. Căutam să evit o atașare serioasă. În timpul acesta dădui peste o veche cunoștință.

Într-o zi pe când mă aflam la Comedia franceză, mă găseam într-o lojă alături de acea a unei femei foarte bine, care mă privea cu multă atenție. La eșire, ea se apropie de mine. Era Rosalie. Ea mă conduse la ea. După supeu, voiam să-mi reiau drepturile de altădată. Nu, îmi zise ea: știți prea bine că Rosalie nu ți-ar refuza, dacă ar avea; fii însă generos și nu-mi vătămă onestitatea. Aș vrea să spun soțului meu că te-am regăsit și să-i spun totul. Nu mai insistai.

Situația mea mă alarma, nu mai aveam nici o metresă, refuzasem una și părăsiseram alta. Mă hotărâi să plec la Londra. Contele de Quines, ambasadorul Franței, mă duse la milady Hawington, unde întâlnii pe prințesa Czartoryska, o poloneză. Cei mai frumoși ochi, cel mai frumos păr, cei mai frumoși dinți, un picior foarte drăguț, foarte brună, și de o grație nesfârșită. Aflai că ea avea de amant un rus, prințul Reppine, care o adora, și care părăsise totul pentru a o urma. Prințesa îmi păru veselă, cochetă, amabilă.

Nu putui rezista la plecarea de a revedea pe Lady Sarah. Aflai că se retrăsese într-o mică fermă, că trăia în cea mai mare singurătate, și nu vedea pe nimeni. O găsi pe lady Sarah mai frumoasă și mai seducătoare ca niciodată.

La Londra, după ce se înnoi cunoștința cu lady Harland văzui pe cele două fete ale sate. Mă ocupam mai întâi de cea mare, Mariane, care era încântată de a avea un amant francez.

Întâmplarea făcu ca prințesa Czartoryska să afle dragostea mea pentru lady Sarah. Apropiindu-se plecarea prințesei, ea îmi comunică că-și trimete copii înainte și-i e teamă să facă singură voiajul. Mă oferii să o însoțesc. Ea îmi mulțumi, spunându-mi că este încântată. Era însă surprinsă că insistam atâta s'o însoțesc.

Iubiam pe prințesa cu adevărat și de teamă de a nu o compromite, eram calm și rațional.

O revăzui la Spa. Fui primit cu răceală și-mi păru că e mai atașată ca niciodată de prințul Reppin. Mă hotărâi să o traitez cu indiferență. Cu prințul eram în raporturi foarte bune. La curse unde unul dintre căii mei câștigă premiul, oferii acest premiu d-șoarei de Saint-Leger. În momentul acela prințesa se simți rău și plecă imediat. O lungă și gravă maladie urmă acestui leșin. Nu o părăsii un moment, și mă îndepărta imediat ce se restabili.

(Continuă în n-rul viitor)

